

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an 14 — "
Pe 3 luni . . . 7 — "
Pe o lună . . . 2 40 "

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40 — franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zriinyi N-rul 11a.

INSERȚIUNILE

se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lo-
dechis co tă șirul 20 tl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Dușmanii muncii românești.

— Ardealul în primejdie?! —

Arad, 7 August.

(=) Stâlpii oligarhiei șoviniste în Ardeal, boierimea degenerată și ciocoimea parazitată pe trupul statului, se cutremură de grije și spaimă. Firește, grija și spaima sunt de cea mai pură esență „patriotică”. Cică ar fi în primejdie, din pricina hărniciei și capitalului nostru, o țară întregă — Ardealul mândru, pe care satrapii dela Pesta, ca și uneltele lor din provincie, îl prețuesc, dar mai cu seamă îl *exploatează* ca pe un mărgăritar al Coroanei sf. Ștefan!

Pentru lămurirea și pentru înlăturarea acestei primejdii, „Asociația agrariilor maghiari” a pus sub tipar o mare operă statistică și aci se va „demașca” toată propășirea economică, financiară și culturală a Românilor, cari se fac stăpânii Ardealului, cumpărând moșii, întemeind gospodării și bănci, înălțând așezăminte de cultură...

Până când opera monumentală va vedea lumina zilei, presa ungurească se ocupă de reclama necesară. Astfel, deunăzi, „Budapesti Hirclap” a publicat un capitol al operei, capitol datorit inteligenței aristocratice și penci viteze a contelui Ștefan Bethlen, președintele „Asociației agrariene”.

Știm ce spune boierul unguresc, al căruia neam de neam a trăit din munca țărânilor noastre, precum va fi trăind și Măria Sa, dacă nu și-a păpat moșiile toate.

„Proprietatea maghiară în Ardeal ar fi intrat pe calea pierzării; dacă lucrurile vor

merge tot așa, într-o generație, cel mult două, Ardealul va fi numai pe nume un teritoriu maghiar, întrucât forța politică și militară vor mai garanta oligarhiei șoviniste stăpânirea de fapt. Iluzii să nu și facă nimenea, se tânguiește contele Bethlen... Comerțul și industria nu vor compensa proprietățile pierdute. Românișmul cuceritor va primi lupta și pe aceste terene, se va organiza și va concura pe linia... Instituțiile financiare maghiare au și început să simtă concurența băncilor românești. Peste zece ani, acelaș fenomen se va arăta în domeniul societăților de asigurare, iar în cursul unei generații vor pieri și negustorii și industriașii maghiari, de-a valma. Asta-i soarta ce așteaptă toate straturile societății ungurești din Ardeal... Fiecare bucățică de pământ, care azi se parcelează între Români în mod stupid — spune inteligentul conte — va deposeda mâne pe negustorul maghiar — de mușterii săi, pe meseriașul maghiar de clientela sa, societățile de asigurare de asigurații lor, ziarele maghiare de cetitorii lor, pe advocații maghiari de clienții lor etc. etc. In locul proprietarului maghiar, dau năvală Români, cari prin solidaritatea, disciplina și energia rasei lor își vor acoperi toate trebuințele cu ajutorul celor de acelaș neam. Curentul de idei, care astăzi domină pe Maghiari, pretinde că numai prin orașe se poate răspândi între nemaghiari cultura și civilizația maghiară, de aceea statul trebuie să facă toate sacrificiile pentru întărirea și înflorirea „patriotică” a orașelor. Dar, exclamă contele Bethlen, fără de pământ și fără de proprietate maghiară — această cultură plutește în atmosferă, în gol; este o casă lipsită de fundament, pe care o culcă la pământ cea

dintăi furtună; este o linie de războiu fără oști de rezervă, o armată cu un strălucit comandant și cu mulți ofițeri bine pregătiți — dar fără soldați... Această oaste o va păți în tocmă ca Italienii în Tripolitania, osândiți a vegeta la malul mării, sub protecția flotei, fără a putea înainta, pentru că sunt înconjurați numai de dușmani...”

Sunt, de sigur, foarte interesante — și caracteristice pentru mentalitatea oligarhilor noștri — constatările, plângerile, griile contelui Bethlen. Dar mai interesantă este țânta urmărită de această campanie, care nu-i nici cea dintăi, nu va fi nici cea din urmă, pe care șovinistii maghiari o duc împotriva muncii românești, împotriva hărniciei țăranului și orășanului nostru.

Pe cât de viclene sunt expunerile și argumentele contelui, pe atât de brutală e țânta ce se urmărește, țânta de-a face odioasă, în fața opiniei publice maghiare, până și *munca românească*, pregătind astfel terenul operei destructive a statului în contra proprietăților, băncilor, societăților economice românești...

Iată cât de departe poate merge îndrăzneala, nebunia, sălbătăcia de cugetare a boierilor și ciocoilor „agrarieni”, pe cari îi reprezintă, cu blazonul său de conte și cu trufia sa de satrap ereditar, Măria Sa Bethlen Pișta!...

„Trebuie împiedecată, trebuie pustiită chiar și munca Românilor, în țara asta, numai să crească, pe toate potecile, prin toate șanțurile, buruiana de leac pentru scăpătații nemeci unguri. Care-i această buruiană, ghicește oricine: Este ideea de stat maghiar, este

PIERRE MILLE

Capul de lemn.

D. Pierre Mille, faimosul cronicar al lui „Temps”, este considerat ca unul din cei mai buni scriitori ai Franței de azi. Și cu drept cuvânt. El este creatorul lui Barnavant, tipul soldatului colonial, tip studiat de autor cu o agerime neîntrecută. D. Pierre Mille este, mai ales, zugrăvitorul prin excelență al vieții și peisajilor exotice din coloniile franceze, pe cari le cunoaște mînat de bine. El este supranumit Rudyard Kipling al Franței, și recunoaște cel dintăi că influența pe care a exercitat-o asupra lui opera autorului englez, este foarte mare.

D. Pierre Mille este un povestitor delicios, când nu face abuz de spiritul pe care-l posedă în gradul cel mai înalt. Acest scriitor e de foarte multe ori un novelist sobru și viguros, și unele din bucățile lui îl amintesc pe neîntrecutul Maupassant. Nuvela pe care o traduce azi pentru „Românul” este în acest gen, cu toate că bucățile mai caracteristice ale lui Pierre Mille sunt mai cu seamă acelea în care se ocupă de ocultism, de spiritism, și în general, de toate fenomenele inexplicabile și misterioase de cari viața omenească este așa de des străbătută.

„Povestea de mai jos am auzit-o într-o zi, din gura desinatorului Martis.

— Nu-mi mai ziceți pictor! ne spuse el prefăcându-se indignat. Eu sunt ilustrator și asta îmi pare mai frumos. Poți fi un bun pictor și cu

puțin talent: dar pentru a fi un bun ilustrator, îți trebuie geniu, fiindcă ai nevoie de imaginație! Văd din ochii voștri că nu mă credeți și vă gândiți de sigur că între aceste două profesii este o deosebire care nu e în avantajul meu; vă spun că pictorul are culoarea pentru a umplea golurile desenului și că prin arta sa complexă, el se apropie mai mult de realitate. Este adevărat, sau mai bine zis, e posibil ca aceasta să fie adevărat. Totul depinde de felul cum se întrebuințează culoarea. Dar, mai ales, înainte de uricioasa epocă, în care fotografia instantanee a schimbat în esența ei meseria de ilustrator, exista o altă deosebire, cu mult mai adâncă. Cel mai modest dintre noi, era nevoit să reconstituie, să inventeze! Și aceasta, din fericire, ni se mai întâmplă și azi. Ni se spune: „La celălalt capăt al lumii s'a petrecut cutare scenă; încercați să vi-o închipuiți, reproduceți-o. Titanicul s'a prăbușit în niște ape pline de ghețari. Inventati naufragiul, și vaporul, și marea. O mină a luat foc; trebuie ca publicul să vadă ceea ce nici voi nu ați văzut: explozia roșie a pulberii, fețele negre și buhăite ale morților, fuga lor prin galerii, coridoarele pline de oameni agățați unii de alții. Si apoi crime, și răscoale, și cicloneuri, serbări prin parcuri, regi aclamați de popoarele lor. Trei rânduri telegrafice ne dau toate deslușirile, slabe deslușiri; ne rămâne numai faptul, faptul mut și obscur. Ne rămâne dar să creăm restul, care va deveni *adevărul*, în fața lumii.

„De aceea — sunt sigur că nu v'ați gândit nici odată la așa ceva — cu cât un ilustrator are mai mult geniu al artei lui, cu atât mai puțin capabil e să lucreze după model!... El are viziuni, ceea ce e cu totul altceva, și trebuie ca prin simplificări, prin scurtări, prin sub-înțelesuri să și manifesteze, viziunile lui. Uite, se spune că Gustave Doré, marele Gustave Doré, pe care numai imbecilii nu sunt în stare să-l aprecieze la valoarea sa, chemând într-o zi o tânără fată în atelierul său, o puse să se desbrace, să se urce pe scena modelului și, cu ochii la dânsa, desină... un peisaj. Aceasta, fiindcă noi suntem poeți: în dosul obiectelor noi zărim corespondențe îndepărtate, dar juste și necesare. Iată de ce un artist al creionului devine așa de ușor un caricaturist: teribecele personajii ale lui Dautier, mai profunde, mai semnificative decât în natură, au boturi de fiară în loc de chipuri omenești... Dar nu de asta voiam să vă vorbesc. Intențiunea mea era să vă explic, cum se face ca în zece ani de zile n'am avut decât un singur model în atelierul meu, veșnic acelaș: el îmi servea, de fapt, de simplu manechin. Il puncau să schițeze un gest, îi aruncam o stofă pe umeri, ca să-mi dau seama de un efect. Dar figura, scena, mișcarea, toate acestea le găseam în mine.

„Era pe la începutul carierei mele, când primeam, fără să le aleg, comenzi ce mi-se dădeau. Vă spun, fără să le aleg, pentru că comenzile erau încă rare. Primeam ordinele ziarelor și ale editorilor, îmbrăcam ficțiuni și realități,

utopia imperialismului maghiar, este panmaghiarismul!

Ce s'ar alege, într'adevăr, de toți aristocrații putrezi — putrezi de calici și nu putrezi de bogăți — și de toți ciocoi oligarhiei ardene, dacă satrapii dela Pesta nu le-ar mai sări într'ajutor, printr'o nouă „acțiune patriotică”, pentru combaterea primejdiei de-a prinde Ardealul în mâinile urgisiților de Valahi?!

Țăranii și orășenii români lucrează, strâng, trăiesc în cinste și armonie, înghetiază capitaluri, cumpără pământuri, întemeiază bănci, se pregătesc de negoț și industrie. — *se imbogățesc*, vezi Doamne, pentru că sunt în stare să plătească statului toate birurile grele și se mulțămesc a nu primi nimic în schimb, decât prigoni și insulte!

De altă parte, boierii și ciocoi oligarhiei șoviniste au alte griji, alte îndatoriri patriotice. Dumnealor trebuie să se ducă la club și la șantauri; trebuie să joace cărți și să bea șampanie; trebuie să risipească averi cu amândouă mâinile și, de s'ar putea, chiar cu picioarele... Altmintea cum să mai progreseze civilizația și cultura ungurească?!

Ei bine, dar cine răsplătește aceste sacrificii ale boierilor și ciocoiilor, pe altarul patriei? Cine-i apără de Valahii afurisiți, cari mănâncă mămiligă și ceapă, iar nu fazani și iere negre; beau pe moșiile boierești apă chioară și nu șampanie; în schimb adună bani mereu și cumpără „pământul rasei dominante”?!

Nu este oare, o adevărată tradare de patrie ceeace fac muncitorii valahi, îndrăsnind să cumpere proprietățile pe cari boierii și ciocoi oligarhiei le pot cel mult vinde?!

Primejdia-i mare, pentru șovinismul unguresc. N'avem ce zice. De aceea strigătul contelui Bethlen, după ajutorul statului, este prea explicabil. În Ardeal, păcătoșii de Valahi tot mai pot munci; n'au pierit cu zile, deși gem de zeci de ani sub stăpânirea cea mai rea.

Acest curaj, de-a munci, trebuie distrus în neamul valah. Deci la lucru, nobili armași ai hoardelor lui Árpád, mândri conți și ciocoi a la Bethlen!

Organizarea internațională a naționalităților. Din Paris ne vine știrea că „Uniunea naționalităților” despre care am scris și noi la timpul său, a ales dintre membrii săi o comisie permanentă în frunte cu d. Paul Painlevé, deputat în camera franceză. Întrebat asupra programului și a scopurilor ce urmărește „Uniunea”, președintele a dat corespondentului ziarului din Varșovia „Nowa Gazeta” interesante deslușiri, cari desigur vor fi primite cu deosebită plăcere și de cetitorii noștri îndeosebi pentru interesul cald ce poartă „Uniunea” pentru popoarele asuprite.

— Organizarea noastră, a spus d. Paul Painlevé, urmărește încheierea solidară a tuturor naționalităților și în special a naționalităților asuprite într'o strânsă unitate, creiând un smț comun, unitar și moral, și obligându-se între ele a se respecta reciproc și a implinii după putință orice teroare și neîndreptățire. Temeiul grupării noastre e cu atât mai puternic că sperăm a câștiga simpatia națiilor mari. Dintre statele mici, în cari tendințele barbare de-a asupri și a neîndreptăți sunt mai pronunțate, încă nădăjduim că se vor atașa unele mai înaintate la mișcarea noastră. Germania are o ținută dușmănoasă față de „Uniune”, un lucru nespus de regretabil. Admir energia, civilizația și puterea de muncă a poporului german și chiar de aceea e par'că absurd, cum soarta vrea ca Germania să joace în timpul de față rolul celui din urmă stat feudal. E știut că Germanii sunt aceia cari împiedecă desarmarea generală. Germania amenință în același timp liniștea a două state, a Franței și a Angliei. Pacea europeană deci numai așa se va putea înfăptui, dacă Germania se va alătura sincer la încercările de desarmare. Anglia a făcut pașii de lipsă în această direcțiune dar propunerile ei nici unde n'au aflat răsunet în întreg întinsul Germaniei. Nu vreau să zic că Germania ar dori războiul, dar înarmările ei continue și sporirea necontenită a forțelor ei militare, atât pe mare cât și pe uscat, îi imprumută o față amenințătoare, ceeace explică îndeajuns neliniștea și teama celorlalte state europene. Toată lumea ar dori mult mai mult o desarmare generală, decât să fie martora rivalităților ce i-se desfășură de prezent înaintea ochilor; — și totuși nu cred în apropierea mult doritului moment al desarmării. Ba dimpotrivă, ne putem aștepta la crize și mai grele decât acelea la cari am asistat anul trecut, când cu complicațiunile marocane și rezultatul acestor crize nu poate fi decât sau un război erăneen european sau desarmarea generală. E foarte greu de-a proteji dinainte care cale și-o va alege bătrâna Europă. Atâta însă putem spune dinainte că în momentul de față, cu toată pregătirea poporului în contra vărsărilor de sânge, nu ne putem aștepta la o rezistență îndestulătoare din partea poporului față de război, în caz când acesta s'ar declara de cătră vre-o putere europeană.

Convocarea delegațiilor. Președintele delegațiunii austriace Döbernick, publică în ziarul „Deutschnationale Korrespondenz” următoarea comunicare: „Reînceperea activității parlamentare va afla în jumătatea a doua a lunii Septemvrie. Ministrul președinte Lukács s'a exprimat că parlamentul unguresc se va întruni prin 17 Septemvrie ca să aleagă membrii pentru delegațiuni. Această nouă alegere este necesară, deoarece, după încheierea sesiunii trecute, mandatele au devenit vacante. Convocarea delegațiilor parlamentului ungar se va face prin decret regal, în vreme ce delegațiunea austriacă își va reîncepe pur și simplu sesiunea intreruptă. Deocamdată ziua de 23 Septemvrie este cea destinată pentru sesiunea delegațiilor.

Reforma electorală. „Magyar Kurir” anunță că secretarul de stat în ministerul de interne, Dr. Karl Nemethy, s'a exprimat în timpul ultimei sale petreceri în Dobritin că proiectul de lege despre reforma electorală este redactat în întregime. Despre această reformă, a spus secretarul de stat, că conține surprize de așa natură, încât și cele mai radicale elemente ale opoziției vor fi satisfăcute în contra așteptărilor. Acest proiect — așa susține Dr. Nemethy — are menirea să readucă iarăși pacea parlamentară așa de mult dorită.

Naționalitățile n'au însă de ce să se bucure de această nouă reformă, deoarece Ungurii, după cum se exprimă Paul Balogh în „Pester Lloyd”, ar trebui să imite sistemul francez când vor face reforma electorală, împărțind țara în districte electorale și acordând minorităților mai multe voturi decât au avut până-cum. În regiunile curat ungurești se va face alegerea pe baza respectării drepturilor majorității, iar în regiunile cu minorități ungurești, aceste vor trebui salvate numai decât. Va să zică și atunci principiul șovin va predomina în dauna celorlalte naționalități nemaghiare!!

Ungurii și anexarea Bosniei. Cercurile politice din Viena se ocupă serios de regularea definitivă a raporturilor Bosniei și Herțegovinei față de monarhie. Un nou prilej acesta pentru Unguri de a se năpusti cu toată furia asupra Vienei urgisite. — Pe baza drepturilor istorice Ungariei îi compete Bosnia și și anexiunea numai în baza acestor drepturi s'a putut săvârși! — țipă ziarele din capitală. Se presupune că încă la toamnă se vor realiza în formă concretă aspirațiile Austriei în Bosnia. Ziarele opoziționiste aruncă în spatele guvernului ungar vina pentru faptul că Viena se poate cugeta așa de curând la realizarea planurilor sale.

ilustram fără să discut, un simplu „fapt divers” sau un roman. Unele desemnuri le făceam cu plăcere, altele cu nepăsare, ca să-mi câștig existența: mai toți artiștii au cunoscut ast-fel de momente în profesiunea lor.

„Într'o dimineață, pe când mă pregăteam să desenez, un model sună la ușa mea. V'am spus cât de puțin mă foloseam eu de modele. Dar acela care mă servea de obicei mă părăsise cu câteva săptămâni mai înainte, și noul venit stăruia: avea nevoie să-și câștige hrana și nu'mi cerea scump; afară era frig și faptul de a-și petrece jumătate din zi sub un adăpost, încă ar fi fost o fericire pentru dânsul. El îmi păru un nevoiaș din speța destul de banală a lucrătorilor fără de lucru, mai degrabă decât un model de meserie. Dar după ce-și scoase vestmintele, jocul liber și viguros al mușchilor săi mă încântă. Omul acela era un atlet! Aveam trebuință de două brațe goale pentru a înfățișa un „match” de vâsle pe Marna. El nu semăna de loc cu un vâslas antrenat, dar poate că tocmai lucrul acesta m'a sedus, acea perversitate fericită care mă împinge a diforma orice.

„Nu, omul meu nu era desigur un model de profesiune. Nu știa să pozeze. Trebuia să-i lămuresc din belșug toate atitudinile; și când le lua, obosea curând; și în însăși ființa sa, în tot ce nu era carnea, oasele, nervii săi încordați, vedeam un fel de expresie nedefinită, neliniștită și amenințătoare, grozavă și îngrozită, care făcea din el cel mai detestabil dintre modele, căci

nu putea sta locului, ci inspira dorința de a crea viața, de a-mi închipui mișcări și acte. Imi dădurai seama că murcea de foame. Ii oferii cafea și felii de pâine prăjită, și făcui din el, după ce-l îmbrăcai cu câteva sdrențe, un superb mizerabil la o împărțire de supe populare. Mai aveam de ilustrat nu-mi mai aduc aminte ce nuvelă istorică: el deveni un mercenar cu fața suptă, uscat și noduros, și nici o falcă nu s'ar fi potrivit mai bine pentru a reține și a mușca cureaua căscii. La urmă, el însăși să meargă sau să se odihnească după gustul său, mulțămindu-mă să notez pe un album, în câteva trăsături, ideile pe cari mi le inspira. Tăcuta mea pacientă, îl mai îmblânzise. Cu toate acestea, păstra încă în gesturile și în vocea sa, un amestec de violenție și de ferocitate, care mă făcu să mă gândesc la o pisică care, după ce s'a luptat pe acoperișuri, cu semenele ei, ar fi pătruns în casă și cu teama să nu cadă într'o cursă. Mi se pare că gândul acesta îmi sugeră ideea de a-l pune să pozeze pentru o scenă pe care aveam s'o reproduc pentru un ziar săptămânal, scenă pe care trebuia s'o alcătuesc din imaginația mea, căci nimeni nu a știut vre-odată cum s'au petrecut lucrurile. Poate că vă mai aduceți aminte? Întâmplarea era cunoscută sub numele de drama din strada Botzaris. Se găsise acolo, pe un măidan; un cap de femeie, și de opt zile asasinul tot era căutat și necunoscut. Una din acele crime vulgare și tragice totodată, cari nu-și iau interesul lor decât din misterul care le impresoară.

„Aveam în atelierul meu un manechin de lemn, articulată, așa după cum puteți vedea la orice pictor. Ii dezarticulai capul cu o perfectă indiferență, căci desenul pe care-l aveam de făcut, vă jur că nu avea pentru mine decât o importanță josnic comercială. Omul mă privea și el liniștit și fără să înțeleagă. Nimic mai puțin omenesc, într'adevăr, ca acele forme ridicole de lemn, al căror cap nu e decât o neînsemnată masă lunguiată. Dar când îl învăli într'o servietă, ochii sălbateci ai modelului meu clipiră. El deveni mai atent, ca și cum lucrul l-ar fi interesat.

„Adusei apoi un carton de pălării, o foarte ordinară cutie de pălării îmbrăcată cu piele galbenă, purtând etichetele multicolore, vestigii anilor ei de vagabondaj.

„— Iată, zisei. Vei lua acest cap învelit, cam așa.

Vei deschide cutia de pălării...

„Omul care luase capul cu o mișcare involuntară, începui să tremure din toate membrele. Părea micșorat. Par'că văd și acum fălcile lui strânse, nasul cum îi se subția, oribila cută care-i străbătea fruntea.

„— Măi, măi, îmi spuseli eu, îl calmam pe modelul meu: ce actor!

„Și urmai cu glas tare, în vreme ce desenam.

„— Eu nu-ți cer să joci un rol, omule. Păstrează în nemișcare poza ce ți-am dat-o. E ușor. Ai ucis o femeie, mă înțelegi: i-ai tăiat capul. Acuma, ca să ascunzi acest cap...

Serbările naționale ale Slovacilor și șovinii noștri.

Nobilii patrioți de viață nouă dela patria noastră „Pesti Hirlep” ne-au abandonat de câteva zile încoace. Parcă li-s-a șters dinaintea ochilor mult bulina Daco-România și le răsare înaintea tot mai luminoasă și mai înspăimântătoare, groaza nordului, molochul rusesc. Bat clopotul în dungă că primejdia se apropie cu pași repezi dela Nord, cu o mână îmbrățișând cu dragoste la șnu-i pe Cehi și pe Slovaci, iar cu cealaltă stând gata să izbească în angurime. Și știți ce înfâmplare „extraordinară” a provocat în creerii maghiaro-semiților dela P. H. viziunea aceasta înspăimântătoare? Tinerii slovaci din nordul Ungariei se pregătesc să aranjeze mai multe serbări naționale, obținute de altfel în tot anul, ale societăților culturale slovacești. După terminarea serbărilor la ei acasă, Slovacii vor trece la băile „Lukacievici” din Moravia, la frații lor boemi, și se vor sfătui aici asupra nevoilor lor de acasă. Între altele se vor consulta cu frații lor boemi asupra modalităților, cum vor putea plasa mai mulți băieți în școlile cehice din Boemia și Moravia. — Iată dar primejdia națională care a făcut pe nobilii patrioți din redacția revistei semite „P. H.” să tresară și să strige cu puternic: Ghiwalt! Iată puntea de trecere a Rusiei în Ungaria! Slovacii se înfrățesc cu Boemii, ca mai apoi prin ei să câștige mână de ajutor dela Ruși împotriva Ungurilor. Și aici năvălătoșilor dela „P. H.” le trece pe dinaintea ochilor toate instituțiile slovace, școlile și bisericile, băncile, ziarele și societățile culturale și mai ales acestea din urmă, ca cele mai primejdioase puteri centrifugale care amenință unitatea statului. — Statul e în primejdie, strigă periclitatul, deci statul să grăbească să ia cele mai energice măsuri pentru înlăturarea primejdiei! Foarte ușor o poate face, adaugă jidanul, n'are decât să facă să revină era lui Bánffy, când orice pornire dușmană statului era înăbușită în germe și nu putea lua proporțiile pe cari le ia azi. Și patriotul încălzit de canicula de vară, cu un lung oftat ne aduce aminte de fericitele vremuri când Bánffy ținea în mână frânela statului...

Ministrul comun de război.

Viena, 6 August.

Actualul ministru de război, cavalerul de Auffenberg, încă dela numirea sa, se „bucură” de dușmănia unor anumite cercuri politice cu vederi foarte mărginite. Aversiunea aceasta iese în relief la fiecare ocazie mai însemnată și se explică prin puternica personalitate a ministrului de război care nu vrea să joace după cum îi cântă „prietinii” săi. Pe de altă parte, motivul acestui procedeu regretabil este că actualul ministru Auffenberg este urmașul lui Schönaich care a fost „persona

gratissima” a Maghiarilor, deoarece el le împlinise toate dorințele extravagante ale acestora, fără să iee în considerare că prin prevenirea aceasta periclitata paritatea ambelor jumătăți din imperiu și jignea în modul cel mai grav interesele întregii noastre monarhii habsburgice.

Se putea susține cu o siguranță absolută ca nici un general al armatei comune care i-ar fi urmat baronului Schönaich în postul de ministru comun de război, n'ar fi luat o astfel de atitudine față de pretențiile absurde ale Ungurilor, ca și înaintașul său. Maghiarii aveau deci motivele lor ca să regreteze din inimă această schimbare în conducerea armatei comune, schimbare, care nu s'a făcut după placul lor.

Pe lângă această împrejurare a venit în considerare și faptul, foarte important, că ministrul Auffenberg este și bărbatul de încredere al moștenitorului, prin urmare exponentul principal al arhiducelui Francisc Ferdinand în toate chestiunile de ordin militar. Cel mai consult lucru deci ar fi fost — după părerea Ungurilor — ca actualul ministru de război să fie răsturnat.

Rezistența ce a opus-o coroana tuturor pretensiunilor militare, dela a căror îndeplinire, atât partidele politice maghiare cât și ministerul lui Khuen-Hederváry credeau că va atârna votarea noilor reforme militare, această rezistență se datorește în mare parte sfaturilor date de cavalerul de Auffenberg.

Faptul însă, că în chestiunea noilor înarmări și îmbunătățiri ale artileriei s'a iscat o controversă între majoritatea ministrilor comuni ai monarhiei și între ministrul Auffenberg, este exploatat de către dușmanii săi personali cari susțin că poziția cavalerului de Auffenberg ca ministru comun de război este de tot șubredă, ceea ce ar avea apoi drept urmare retragerea lui iminentă din postul de ministru. Chiar și după ultima audiență din Ischl, care a avut-o cavalerul de Auffenberg la Majestatea Sa, se răspândiră din nou, în mod sistematic, zvonuri că ministrul comun de război va demisiona.

Alteța Sa imperială și regală, principele moștenitor Francisc Ferdinand, a dovedit însă ministrului de război, imediat după au-

diența dela împăratul, că-i păstrează cele mai vii simpatii și că poate să aibe cea mai sigură încredere în protecția Sa, primindu-l în audiență în orașul Salzburg. Faptul acesta le-a încurcat din nou Ungurilor toate planurile lor de a-l răsturna pe actualul ministru de război.

În tot cazul însă, dacă aceste subminări continue a poziției cavalerului de Auffenberg nu vor înceta, măcar până la toamnă, când se vor convoca delegațiunile, cine știe dacă „patrioții” din Budapesta nu-și vor vedea visul cu ochii?! Eventuala demisie a ministrului Auffenberg nu le va fi însă de nici un folos. Pentru cei cari țin însă la existența nepericlitată a monarhiei noastre, demisia unui astfel de ministru tare și hotărât, mai ales în împrejurările actuale când în peninsula balcanică se anunță evenimente de o extremă importanță, ar fi o pierdere ireparabilă.

Austriacus.

Cursurile de vară din Vălenii-de-Munte.

— Prelegerile de pedagogie experimentală ale d-lui prof. Bogdan-Duică.

(Continuare).

Tempo cu care se învață depinde dela cunoștințele copilului ce le are din o materie oarecare, dela progresul cu care se înaintează. Progresul în genere e realizabil mai repede, dacă se face o concentrare a cuvintelor, o grupare a ideilor după accentuare. E necesar deci ritmul învățării. Versul ajută memoriei și după felul cum ajută la diferite neamuri e și el diferit: la Neunți e troheic (masă, casă, tată), care pare a ne fi potrivit și nouă. Versul de lui Soriciu pare că ne apasă pieptul când sfârșim cu citirea volumului fiind aproape numai iambi, pe când ele, chiar ale unui Conachi sunt mai înșeși fiind iambi. Ne întărește acest capitol psihologic faptul istoric, că legea stația unor popoare vechi era reținută întregă în memorie, fiind pusă în versuri.

Repeșirea trebuincioasă pentru reținerea lucrurilor nouă trebuie aplicată cu rezervă în timp mai îndelungat. În loc să faci 68 de repetiții ale aceluiași lucru într-o zi, să o faci de 38 de ori în trei zile. În creierul odihnit ideile se cimentează mai repede. Prinderea în memorie e înlesnită la citire tipurilor vizuale. Când ascultă elevii, deci când tipurile auditive au înlesniri, învățarea primește un caracter social, iar orice act social stimulează voința mai mult, decât actul individual.

La învățare se impun unele condiții interne, ca regularea atenției, ca sentimentul să fie același în tot decursul lecțiunii. Incordarea elevului prea mare, provenită din excesul cerut de atenție, combate rezultatele învățării. Rol mai joacă aici și dispoziția, exercițiul mult.

Stimulii de învățare mai sânt: logica textului, la alții plasticitatea lui, ori felul tiparului. În general tipurile sunt cât se poate de individuale. Adevărata învățare e cea după esență, mult superioară celei mecanice. Învățătorul să nu uite metoda întregului de a scoate la iveală esența, chiar dacă ar cere apoi mecanizarea, buchisirea.

Surprinzi pe un elev că se oprește pe loc într'un moment dat. Aceasta ti-o poți explica numai căii greșite, că nu s'a procedat corect cu controlul prin cele patru stadii: putința de orientare, de adaptare a unei lecții nouă, recepțiunea pasivă când elevul primește o lecție fără multă agitație, controlul propriu al copilului că oare un lucru e limpede sau nu în creierul său, și fortificarea părților constitutive e slabă.

Memoria o putem ajuta în două chipuri, sau fără a-i da scama copilului, sau cu consimțământul lui. Neumann propune să li se îngăduie și copiilor o discuțiune teoretică asupra actelor de memorie asupra tipului său intelectual

*Și plâng întinsul pânzelor ghilite
Pierdut cu anii dragostei de muncă;
Și plâng, în horă, sânul ce s'aruncă
Sub învelirea hainei târguite.*

*Și plâng uitarea cărării străbate
Deschisă templului în sărbători are,
Și plâng pustiul inimii ce moare
Nainte de-a iubi, mai înainte.*

*Și plâng brăzdarca stelei prăbușite
Pierind cu dansa lumii necunoscute,
Și plâng dorințele neîncăpute
Urzite 'n vis, în ceasuri liniștite.*

*Și stau ca'n fața unui nou jertfelnic
Închipuit de viața din natură,
Și plâng mereu, și plâng, fără măsură
De când răsare mugurul sfelnic.*

*Eu, azi dragi sălcii, vin cu închinare,
Cu tremurul genunchelor plecate,
S'ascult povestea limbei sângerate,
Cu voi să plâng, cum plânge fiecare...*

Volbură Poiană.

„Nu avui vreme să sfârșesc. Omul, care era în măneci de cămașă, în așteptare ca eu să-l îmbrac cu niște sdrențe fanteziste, făcu o săritură sălbatecă până la fotoliul, pe care și pusese haina, o haină veche, chitită cu grijă. Niciodată n'am văzut o expresie de teroare mai abjectă pe o față omenească. El strigă:

— Nu e adevărat! Nu e adevărat! Dă-mi drumul să mă duc!

„Eram prea uluit ca să-l rețin. Deschise ușa și fugi afară cu capul gol. Mi se pare că mai am încă pălăria lui. O păstrez ca amintire”.

— Și... l-ai denunțat? întrebai eu.

— Eu? Nu. Asta nu mă privea pe mine. Dar nu am nici o îndoială că pălăria în chestiune a aparținut odată asasinului din strada Botzaris!

SĂLCIILE.

*...Și plâng norocul fetelor din lume
Frumoase dar născute fără zestre;
Plâng somnul caselor cu mici ferestre
Ce-a prins în el și cântece și glume.*

*Plâng lenevirea fusului cu firul
Uitat în colțuri de amar de vreme,
Azi n'are cine la 'nvărtit să-l cheme
Cu firul lui, mai alb ca trandafirul.*

— cum învață mai repede și ce fel de materie. Totul depinde dela felul asociațiunii, dela felul reprezentativ al copilului: fidelitatea și spontaneitatea cu cari se reproduc ideile. Ce e concret intră mai repede, se imprimă mai sigur în creier, puțința de abstracție e foarte redusă. Că se poate constata o precocitate în abstracțiuni ne putem îndoi în acest caz de normalitatea copilului. Noțiunile individuale scad dela sine cu al 13-lea an. Asociația nu trebuie sforțată, căci cu cât e mai goală cu atât vine mai repede. Răspunsurile încete cu o continuă atragere a atenției sunt cu mult fond și siguranță.

O sumă de împărțeli s'au dezvoltat asupra fantaziei copilului. Ca concluzii generale sunt următoarele. Ea e foarte concretă la copil, subiectivă, lipsită de critică. Imitația, ce urmează acestor însușiri, trebuie înlăturată făcându-l să producă, să inventeze singur anumite părți constitutive ce i le-ai lăsat să se întrezărească în jurul unei idei-scop. Aici zace partea activă a fantaziei, care e pe cale să fie serioasă și se fundează pe o intuiție bogată și precisă.

Actul judecării a fost puțin precizat. Aici stăm cu paginile albe. E natural ca prin invenții logice să dezvoltăm probleme logice, deci mărim judecata. Se simte aici necesitatea discuției asupra limbei, însă studiile aproape nu există. O sărăcie de cuvinte e evidentă la copii, dar e greșită în cele mai multe cazuri construcția frazei spre corectarea nepregetată a ei trebuie să se grăbiască toată silința pedagogului.

Dar mai rămâne de spus în legătură și ceva despre sentiment. Nimic nu primim fără ton sentimental, care alcătuiește muzica ideilor, concepțiilor noastre. O educație a esteticii e foarte grea până la 14 ani, căci până la această vârstă copilul prinde cuprinsul tablourilor, amănutele le scapă. Sentimente altruiste, simpatice au copiii în anul 1-1u al vârstei, iar mai miloși sunt între 3—5 ani.

Mai importantă e chestia voinței. Unul din cei mai de seamă analitici ai sufletului omenesc, Ziehen, o neagă. Neumann recunoaște primatul inteligenței, care influențează fenomenul voinței, dar în studii său ultim revine cu multă seriozitate asupra acestui subiect și constată că nu inteligența garantează actele ultime, ci însușirile voinței. — Voința serioasă e aceea, care e în stare să oprească anumite idei din suflet, potolește sufletul în unele împrejurări grele. La copii orice idee lasă urme adânci cari se resimt în viitorul lor și voințele e de tot slabă. Trebuie crutați de efecte grele. Eliminarea oricărei piedeci ce ar conturba voința e fundamentul educației voinței. — Extremele voinței sunt lenea și susceptibilitățile. Lenea e o boală, nu un defect, provenită din atenție slabă, din anemie, flămânzeală, fond istoric, ori din metoda dascălului. Susceptibilitățile au urmări grave, neliniștesc concentrarea îmbogățirea fondului sufletesc, înșală și pun la îndoială. De interes e costatarea, că poveștile au puțin efect în învățământul primar, și educația formală lăsând să întregescă se dedă la obținerea faptelor independente de mai târziu e cea mai bună. Impărțirea claselor se face acum după interesul studiilor, căci numai fapte ce interesează duc la scop.

În rezumat: rostul dascălului e efectiv, el alege faptul nou, dezinteresat, el selecționează actele de gândire, emoție, voință, pe cari le dă mecanizării (repetiției) elevului. Copilul devine târziu însuș spontan, însuș selecționează și reține conform cerințelor în măsura maturității.

I. C.

Hainele lucrate în atelierul propriu se capătă la

LENGYEL ISTVÁNPRĂVĂLIE DE PĂLĂRII ȘI SPECIALI-
TĂȚI DE MODĂ PENTRU BĂRBAȚI**Oradea-mare — NAGYVÁRAD**

Piața Beiner nr. 1. Telefon: 12—48.

(Lo 140—30)

Dr. Oscar Jászi

despre formarea statelor naționale și chestia naționalităților.

— O recenzie. —

De Dr. Cassia Maniu.

(Continuare).

În partea aceasta a ^{treia} dl Dr. Jászi atinge toate coardele dureroase ale deplorabilelor opresiuni, cărora supuse sunt naționalitățile robite contrar tuturor principiilor civilizațiunii și ale moralei. După ce tratase în capitolul al doilea situațiunea naționalităților în Roma antică și în Statele Unite, în capitolele următoare înșiră chestiunile naționalităților din întreaga Europă. Găsim descrierea sângeroaselor ciocniri în Balcani, asimilarea violentă din Rusia, Anglia Prusia, Ungaria, Germania este apreciată cu justeță și condamnată în fiecare pagină, în fiecare idee în fiecare cuvânt. În chipul acesta partea a treia este asemenea unui pom încărcat cu fructe coapte și delicioase pentru ori care politic human. Ea este oglinda falimentului tuturor manoperilor mârșave ce s'au scris vre-odată în anele popoarelor libere, ea arată drumul calvarului popoarelor robite și acelor nepăsătoare față cu propria lor soartă, aici se învederează adevărul, că lupta în contra conștiinței naționale este piedeca adevăratei înfrățiri în ideale înalte ale omenirii, dar totodată că lupta aceasta este zădarnică. Ea este zădarnică prin progresul univorsal al drepturilor omului, prin răspândirea științei unei gospodării raționale private și naționale, prin instrucțiunea generală eliberatoarea Europei din lanțurile despotismului, cum zicea în mod profetic la anul 1789 contele de Mirabeau.

În Balcani, în partea aceea unde ideea drepturilor omului este erunt perzeantată, în Turcia, chestiunea naționalităților a degenerat în război de rasă exterminator. Priveliștea ce se desfășură în Macedonia înaintea ochilor noștri este cel mai mare contrast ce se poate închipui cu puterea împăciuitoare și unificatoare a culturii romane, cu statele naționale mari și unitare, cu procesul de asimilare paucinică și rapidă în Statele Unite. Astfel de fenomene de ale chestiunii naționalităților găsim la naționalitățile mai importante: Greci, Bulgari, Români, Albanezi, Sârbi, Turci, — în Macedonia, încât generalizări sociologice de ale fenomenelor statelor din apus aici nu-și găseseră nici o aplicație. Aici emulația marilor puteri, lipsa teritoriale compacte geograficește, viața de triburi, împiedecă să ajungă în teritorii de stat unitare naționalicește, elementele ce se țin deolaltă etnicește sau istoricește. Dinațiuni teritoriale mai mari numai prin continue conspirații, prin înșelări diplomatice, prin războaie repetite se vor putea aici forma. Ne putem închipui ce chaos sângeros va fi încă multă vreme chestiunea balcanică. Un capitol special al acestor grozavii este chestiunea greco-română despre care fostul ministru de justiție român — Dissescu zice că e pricinuită de stărnințele grecilor de a contopi pe Români. „Ca să-și ajungă scopul organizează bande, pe cari le trimite în Macedonia, și bandele aceste omorâ,ucid, chinuiesc în fiecare zi și în public populațiunea ce are conștiința națională română. Dar să știe Grecii, că pentru capul unui Român românesc noi destule capete greești în România.”

Fapte de aceste grozave se repetese cu regularitatea cifrelor mari statistice și e constatat, că omoruri de aceste sunt 200 în fiecare an în Macedonia cu 2,910.000 locuitori. În numărul acesta nu sunt cuprinse cazurile de jaf, de violență de tăciunari. Epoca vărsării de sânge tot ține în Macedonia. Această cronică stare de jaf și ucideri se întregeste prin anarhia administrației. Despre anarhia aceasta dela fața locului „Laveleye” scrie: „Vedem azi, că în Constantinopol și în alte orașe provinciale orice act de cărmuire este obiect de cumpărare și vânzare. Posturile se dau celui care promite mai mult, care se rebonifică astfel, că stoarce populațiunea. Magistratii sunt nevoiți a trăi din abuzuri și din despoieri. Competințele li se plătesc fără sistem sau de fel, — sunt nevoiți a se despăgubi asupra plătitorilor de impozite. Folosindu-se de vechea ură ce există între Greci și Bulgari judecătorii turci pretind sume mari pentru slaba dreptate ce o împărțesc. Starea economică e lamentabilă, comerțul scade din zi în zi,

negustorii nu sunt în siguranță, dacă scapă de jefitori sau de zapcii, cari pretind bani sub amenințarea că altfel îi vor denunța ea pe niște comitacii (membri ai comitetelor revoluționare).

Tot astfel, de știri ne sosese și de atunci de acolo.

Faptele aceste ne vorbese luminos orice teorii ar adauge la ele corespondenții. Unul acuză pofta de domnie a Grecilor, altul crudelitatea Albanezilor, al treilea corupțiunea stăpânirii turcești, al patrulea nepuțința și emularea sterilă a marilor puteri, al cincilea prepotența bisericilor. Dar toate informațiile cad de acord, că aici stau în fața unui caz nespuse de sângeros al opresiunii naționalităților. Balcanii ne prezintă anarhia în ordinea de drept, a administrațiunii și a sistemului de impozite. Cauza tuturor acestora este ordinea feudală a proprietății de pământ. Partea cea mare a celor mai bune pământuri e în posesiunea „begilor” musulmani și este luată de Bulgari, dar proprietarul „ciflicului” este și colectorul dijmei pentru stat. În astfel de situații sărmanul ciflicar este cu totul dat pe mâna proprietarului, îl confundă în datorii ce să fie silit să rămână muncitorul lui, îl proface în iobag legat de glie. Pe proprietarii mici îi amenință Raubritterii turci. Begii dispun asupra justiției, administrației și armatei.

În această luncă medievală vrea să pătrundă cultura rafinată capitalistă, ce pândeste după colni și prin urmare stărnice spre a se înființa minimumul de drept și al culturii obștești, — dar acolo lângă ea e cu totul o deosebită cultură, dominațiunea marelui puteri otomane, ce vrea să-și susțină ordinea sa administrativă militară, socială de caracter aziatic.

Aceste se completează prin gravitațiunea expansiunii firești a statelor naționale balcanice formate deja spre cei de un neam dorind ai contopi în un mare stat național. Fără îndoială că aici evoluțiunea europeană a întârziat cu câteva veacuri. Populațiile ce fierb acolo nu și-au putut lupta până în sfârșit războiul de rasă ce premerge procesului de asimilațiune. În haosul naționalităților nu s'a știut afirma o putere înarmată în Macedonia, ea să zdrobească particularismele triburilor și prepotența micilor despoți.

În stările acestea de cronică tenziune diplomația europeană vrea să facă ordine din afară, vrea să întemeieze siguranța de drept prin contract, ceea ce cu atât mai puțin o poate izbuti, fiindcă emularea anarilor puteri face cu neputință delăturarea piedecii celei mai mari al cursului firese — a culturii mahomedane și ea în locul statelor micuțe artificial împărțite să se formeze colectivități mari de stat cari să cuprindă elementele cari se țin deolaltă etnograficește sau istoricește.

Dr. Jászi citează aici cuvintele unui scriitor italian care nu are nici o teorie a asimilației: „Această destrămure și nesiguranță a vieții sociale, lipsa drumurilor, lipsa aproape totală a schimbului, restringerea productului la acea cantitate, care e necesară pentru subzistența unui trib, lipsa schimbului de oameni între triburi, deoarece toți trăiesc în aceleași condiții economice și comerciale, au fost tot atâtea piedeci în calea înființării acelor relațiuni politice spirituale și comerciale, cari cu timpul și prin procesul îndelungat al asimilațiunii și al asocierii ar fi putut produce omogenitate în limbă, datini și caracteristice antropologice. Organizațiunea militară, religioasă a naționalității musulmane stăpânitoare a fost incapace a organiza politicește această mare de popore. Nu e nici o unitate și coeziune între puterea centrală din Constantinopol și comunitatea religioasă balcanică, aceste organizațiuni sunt indifferente una pentru alta”. Giovanni Amadori Virgilij: La Cvesione rumeliota. (Macedonia, media Serbia, Albania, Epiro). Biblioteca Italiana di politica estera. T. I. Bitonto 1908. p. 19—20.

Incapacitatea politică și nepuțința ocăruierei așează la nivel balcanic procedura Rdsiei față er problema naționalităților. Să trecem dar din Balcani la nordul Mării Negre în tratarea chestiei naționalităților și să năzuim a condensa în acelaș articol zbuciumările celor două mari puteri ce interesează de aproape elementul românesc de preutindenea.

Căleaiul lui Achille a tuturor statelor heterogene este chestia naționalităților. Căci acolo unde na-

jonalitatea stăpânitoare vrea să contopească prin silă pe cel învins, naționalitatea supusă reacționează cu mânia plină de ură, cu tendința de a se face nealărnă, sau cu atracția către state străine față de politica aceasta de violență.

Dr. Jászai înșiră aici patru state — Anglia, Rusia, Prusia și Ungaria — cu tot atâtea tipuri de state ce voiesc să contopească prin forță naționalitățile robite politicește. Constată că fenomenul reacțiunii sus amintite în aceste state izvorează dintr'o inexorabilă necesitate pe carea puteri noue istorice, clase și situații economice noui cu greu o pot modifica.

Rusia este cel mai ultraist reprezentant al politicii violente. Caracterul religios despotic al culturii și al vicțiilor sale de stat, imensitatea imperiului, pe care numai birocratismul ostăgese îl poate ține oarecum laolaltă, legătura sa superficială istorică cu istoria europeană au ca urmare, ca politica ei față de elementele cucerite europene este o sângeroasă piesă a chestiunii naționalităților. Deviza acestei politici este rusificarea, îndreptată întâi contra Polonilor, apoi tot mai generală contra tuturor limbilor și religiunilor străine.

A instituit o comisiune ocărmitoare cu putere absolută — pentru Polonia, cu scopul de a o reorganiza. Direcția generală a politicii a hotărât-o Katkoff cu cuvintele cari pot fi privite ca lăcina politicii naționale a feudalilor:

„Rusia are lipsă de unitate de stat și de o populație rusească puternică. Să făurim o atare populație pe temelii limbei, credinței și a slavismului comun. Tot zdrobim ce ni se va opune”.

Credincios acestui principiu directorul comisiunii și-a propus ca scop: „exterminarea civilizației latine și înlocuirea ei prin cea slavă”. Să-și ajungă ținta aceasta a nimicuit cu violență toate instituțiile naționale a Poloniei, limba de vorbire devine cea rusească pe întreaga linie, cea polonă e alungată din administrație, din justiție, din biserică chiar. Pe toată linia e arbitrii și corupțiune. Nobilimea mare istorică a țării opune rezistență acestei politici abarabile. Guvernul rusesc n'a pregetat însă ei spre a frânge nobilimea polonă a emancipat din jobăgie țărâniimea. Dădu organizație deplin democratică satului, a exclus pe preot și nobil (organele principale de conștiință naționale) din adunarea comunală, a asat dreptul Polonilor de a cumpăra proprietăți în Polonia. Cu toate acestea rusificarea poporului polon nu a succedat. Polonia a rămas tot în stadiul de asediu, guvernată fără control de către generali și magistrați ruși. Stăruințele naționale polone devin pe zi ce merge tot mai conștiente. În locul utopiei reînființării Poloniei, Polonii își pun țeluri tot mai reale.

Tot aceasta politică e urmată față de Finlandezi, a căror constituție a fost casată, — față de Germani, estri și litoslavi. Instrumentele politicii rusești naționale sunt: perzeceția religioasă, învătământul forțat, opresiunea libertății gândirii. Rezultatul cel mai pipăibil al acestei politici violente este naționalismul fanatic jidovesc, planta specifică a Rusiei.

Rusia prin această politică violentă a provocat însăși scurta contra ei, având azi nu numai chestiunea polonă, jidovească și finlandeză ei și cea ruteană, baltică, caucaziană și departe de a fi înăbușită prin violență, chestiua naționalităților va crește în importanță în măsura progresului culturii și a stărilor economice din Rusia.

Walter Schüeking profesor în Marburg în opul său cunute și nman zice:

„Disoluția internă a Rusiei se începe odată cu rusificarea și congresul cel mare al zemstvorurilor umanin s'a pus pe punctul de vedere, că instrucția în limba maternă trebuie introdusă din nou în toate școlile populare ale naționalităților”. Das Nationalitätenproblem. Eine politische Studie über die Polenfrage und die Zukunft Österreich-Ungarn's. Dresden 1908. p. 52.

Pentru aeroplanul Ardealului.

Vestea despre hotărîrea de a-i oferi aviatorului român Aurel Vlaicu darul național pentru construirea unui aeroplan, a stârnit o sinceră însufletire în cele mai largi cercuri românești. Din toate părțile sosesc felicitări la adresa inițiatorilor vestindu-se inițierea de colecte în stil mare, în toate centrele românești. Insuflecția românească a făcut senzație mare și la unguri. Astfel ziarul unguresc „Tiszántul” din Oradea-mare aduce un primarticol sub titlul „VLAICU” și admiră sufletul mare al Românilor, cari știu să aprecieze geniul leșit din sângele lor și prin jertfa ce o aduc unei probleme culturale de așa mare importanță, se fac vrednici de gelozia ungarimei, care nu se poate compara pe acest teren cu „Valahii” urgisiți. Asemenea „Arad és Vidéke” din Arad semnaleză cu uimire fapta Românilor, care li se pare atât de frumoasă și atât de nobilă, încât ascunzându-și năcazul se fălește că „Aurel Vlaicu e gloria Țării-ungurești”.

Din sursă vrednică de crezământ aflăm, că îndeoschi la Viena se va face o colecție mare, vrednică de bravii noștri frați din capitala imperiului habsburgic. Asemenea se va face la Brașov, Sibiu, Timișoara, Orăștie, Caransebeș, Oravița.

Darul național incurînd se va aduna, căci a fost început cu binecuvântare arhierescă. Iată într'adevăr ce scria din Reichenhall părintele Episcop Ioan I. Papp al Aradului, când ne-a trimis contribuția sa:

„Aflând că fruntașii vieții noastre publice din Arad și jur se ocupă serios cu ideea de a aduna suma recerută, ca aviatorul nostru Vlaicu să-și poată construi un nou aeroplan vrednic de genul său mare, consintesc cu ideea sulevată și la modesta mea masă, nobilei întreprinderi îi trimis binecuvântarea mea arhierescă și rog a mă înscrie și pe mine în șirul contribuitorilor cu suma de 100 cor.”

Se hotărîse ca banii pentru construirea noului aeroplan să se adune exclusiv de la Români din monarhia noastră. La vestea despre hotărîrea noastră au tresărit însă și frații din țară, iar cel dintâi, care a grăbit să-și ceară loc de onoare în șirul donatorilor este a. M. D. Bragadiru, care-i adresează dlui Sava Raicu următoarea scrisoare:

București, 21 Iulie 1912.

Dlui Sava Raicu, directorul executiv al băncii „Victoria”

Arad.

Insufletit de frumoasa inițiativă ce ați luat pentru a pune la dispoziția marelui nostru inventator Aurel Vlaicu fondul necesar la construirea noului său aeroplan, Vă rog să primiți și din partea mea suma de 1000 (una mie) coroane în alăturatul cec asemnat Casei de păstrare a comitatului Arad.

Cred că această modestă contribuție, pe care o jertfesc din toată inima, nu vă va jigni nobila ambiție de a strînge întreg fondul necesar numai dela Români din Ardeal și Ungaria.

Primiți, Vă rog, asigurarea deosebitei mele stime

D. M. Bragadiru.”

Fapta nobilă a dlui M. D. Bragadiru nu are nevoie de laudele noastre. Fără îndoială comitetul aeroplanului „Vlaicu III” se va ocupa de chestiunea ivită prin darul dlui Bragadiru și va afla soluția potrivită, ca aeroplanul de fapt să fie construit din banii Românilor din Ungaria și Ardeal, dar ca de altă parte nici frații din România să nu fie împiedecați de a contribui pentru un scop atât de nobil și atât de național.

E lucru curios, că și dela oameni străini de neamul nostru ni s'a adresat întrebarea, dacă pot ori ba contribui și dânsii? Răspunsul nostru însă a fost și este absolut negativ.

Suntem apoi întrebați din multe părți, dacă se primesc ori ba dăruiri colective, dela mai mulți întovărășiți, societăți și altele. Aci răspundem cu da. Condiția este însă ca colecta să atingă suma minimală de 20 cor. Astfel poate contribui spre pildă „tinerimea română din comuna X.”, „societatea de lectură cutare”, „comuna bisericăscă ori politică cutare” și altele. În cazuri de acestea în cartea de aur proiectată se va induce numele colectiv sub care s'a făcut donația. În chipul acesta se oferă ocaziune ca fiecare Român, chiar și cel mai sărac să poată contribui cu obolul său pentru „aeroplanul Vlaicu III”.

Au mai contribuit următorii:

	Cor.
Transport	3540.—
135. Ioan D. M. Bragadiru, București	1000.—
136. Ioan Aleman, inspector silvic Ilidza (Bosnia)	20.—
137. Dr. Iosif Blaga, profesor Brașov	20.—
138. Dr. Izidor Bodea, medic Cernăuți	20.—
139. Dr. Gheorghe Ciuhandu, ref. școl. Arad	20.—
140. Dr. Ludovic Fazecaș, cand. de adv. Arad	20.—
141. Dr. Nicolae Oncu, Arad	200.—
142. Emanuil Ungurian, adv. Timișoara	20.—
143. Viorica Chirtop, Câmpeni	100.—
144. Constantin Cotișel, preot Certege	30.—
145. Dr. Victor Nemeș, adv. Baia de Criș	20.—
Suma	5010.—

Mărturisirile unui ziar unguresc.

Cu prilejul colectei pentru „Vlaicu III”.

Ziarul unguresc „Tiszántul” din Oradea-mare publică un primarticol intitulat „Vlaicu”, în care autorul se întreabă că ce răspuns ar da direcțiunile băncilor ungurești la apelul ce li s'ar adresa acestora în scopul ca să contribuie cu anumite sume de bani pentru construirea de aeroplan ungurești. Acelaș autor e de convingerea, că numitele direcțiuni ar da următorul răspuns:

Ideea este foarte frumoasă și laudabilă. În nici o privință Maghiarii să nu rămână în urma celorlalte națiuni culte. Cucerirea aerului e cea mai importantă problemă a timpului modern. Ludovic Kossuth a spus: La mare Maghiari! haid' la mare! (Tengerre magyar! el a tengyerre!) Noi, cei de astăzi, să adoptăm lozinea: Intre nori Maghiarde, sus între uri! (Felhök közé magyar, föl a felhök közé!).

Această năzuință e foarte frumoasă și merită să fie sprijinită. Dar nu este de datoria noastră să sprijinim aceasta. Noi împlinim cererile de împrumuturi și cu asta ne-am achitat. Binevoii să luați în considerare actuala situație gravă financiară. Bani sunt scumpi, credit de reșcompt nu există iar procentul e mare. Lumea financiară ungurească n'a mai trăit astfel de zile grele. Tată puvoial îmbucurător al baronatelor capitaliștilor evrei încă a încetat, încă azi, când falnicei tabăre a magnaților unguri ar trebui să i-se reîmpropăteze în memorie originea seitică prin noui membri evrei, cei chemați sunt siliți să alege din armată numărul scadent de noui baroni evrei... Deci, între astfel de împrejurări triste financiare noi să ne elcluim banii în aer? Ce se va alege apoi cu dividendele și cu tantiemele directorilor, cari an de an trebuiesc urcate? Și apoi ce ar face aviatorii noștri cari în continuu se ros-

tozolese cu sumele adunate? S'ar rostogoli și mai departe — aceasta pot s'o facă și fără de bani...”

Publicul nostru — spune mai departe autorul articolului — privește producțiile aviatorilor noștri maghiari din locuri gratuite. Sărmanii noștri aviatori nu și pot încasa nici măcar cheltuielile de drum — de altfel ce le-ar folosi lor banii, când știu să zboare? Iar cine face călătorii în aer acela de bună seamă că și trăiește cu aer.

Însă Vlaicu este făcut erou național „valah”, nu se cuvine deci ca producțiile lui să fie privilegiate fără taxe. Ziarele românești scriu articole de fond despre el. Vlaicu poartă pe aripile lui ideea naționalistă — el după zările românești, este „eroul nostru”, „soimul Ardealului”, a cărui sosire în câte un orașel trebuie aplaudată și sărbătorită „din tot sufletul românesc.” Iar banii curg pe seama „soimului Ardealului”. Fiul Ardealului unguresc (?), fostul elev al politehnicii ungurești își construiește deja al treilea aeroplan. „Vlaicu III”, cu care în curând va zbura peste pământul unguresc, propagând și sus în nori puterea disolutivă de stat a ideii naționaliste.

Iar aviatorii unguri se rostogolesc amar (asta o credem și noi. — N. R.) și flămânzesc mai departe pe pământul, pe a cărui hotare ungurii se tot împuținează și care ne scapă din mâini...

Dar în ce legătură sta asta cu băncile? va întreba cetitorul.

Iată cum: ziarul „Românul”, cunoscutul ziar maghiarofob a inițiat o competiție pentru construirea aeroplanului „Vlaicu III”. „aeroplanul Ardealului”. În ziua primă s'a lăsat 1950 cor. dela 64 inși. Primul între cei cari au isecălit lista de subscripție a fost institutul „valah” „Victoria” din Arad cu 500 cor.

În fiecare an băncile naționaliste jertfesc zeci de mii de coroane pentru școlile românești, slovacești, săsești, pentru biserici și pentru creșterea studenților, iar acum, iată, ele fac și aviația naționalistă. Din institutele noastre de bani mai curând ies 1.000.

Dar bucurăm am dăruii lumii financiare naționaliste unu-doi-zeci baroni de burse în schimbul unei puține în-sufletiri, iubire de rasă și sovinișm!

Pentru ce nu putem noi, Maghiarii, să ne pretinim, să ne iubim și să ne sprijinim cel puțin atât, cât ne știu invidia dușmanii noștri?

Scrisoare din Beiuș.

Beiuș, 3 August.

Nu ca să ne laudăm, dar, dela o vreme încoace, lume ca la noi, ba să mai vezi.

Fiecare săptămână ne aduce partea ei de surprindere. Și totuși mă miră mult faptul, sau mai bine zis lipsa faptului cum din ceice se năpustesc asupra scrisului românesc nu s'a apucat vre-unul să prinză în câteva cuvinte lucruri și întâmplări ce se petrec sub ochii zilelor noastre.

Și câte manifestații ale acestei vicți de provincie nu-ți cer estimările vorbirii și nu ți-se îmbie cu duimul sub năvășul de condei.

— Cică e lucru mare meșteșugul ăsta.

— Ai nevoie — mă rog — ca să cunoști bine slovele cele mici: rare-ori și cele mari, dacă chiar ții să faci uneori și vre-o păcătuială: Ca să fi apoi chiar imposibil în scris, mai ai trebuință de o călmară strașnică, drept izvor nesecat de spirit și smălțuire literară. — Cum e atunci, te pui pe lucru și împingi condeiul pe biata hârtie răbdurie. În cazul acesta — să zicem, că e cel mai rău — totuși ai făcut mai multă ispravă, decât atunci, când pe un ton de augur, ții să debitezi învechituri de împrumutat.

Adecăteala să limpezim treaba; unii spun nimicuri scaldate în nemiloase valuri de cerneală pentrucă — vezi, dragă Doamne — și dâșii trebuiesc să scrie și puținii sunt de acela, cari scriu pentrucă au de spus ceva.

Iartă-mă, pe nevrute, scriu și eu, pentrucă sunt necesitat să fac rolul de cronicar de când cu metealna trecerii la penzie a dlui *Senin*.

Departa de sgomotul acestei lumi trecătoare, în *cheia* de pe vremuri a Beiușului, aici tace el cu jale. Aici face deprinderi sfinte în post, intoleranță religioasă și rugăciuni pentru bunăstarea aerului și pentru înmulțirea roadelor pădurilor... Incolo:

Acum mâna-i încetează
Ce la scris mereu ședeă,
Nopti întregi nu mai lucrează,
La gazete știri să dea.

Și de atunci:

Iarba nu se elatină,
Frunza nu se leagănă.

Adecă — să fim sinceri — totuși se elatină ceva; se întore cătinelă iecanele cu fața spre Oradea-mare. Așa-s directicate și lucrurile din *Aia-Sofia*; toate-s întoarse cu fața spre Mekka profetului.

Să trecem dela oameni la fapte. Să începem cu iubileul de treizeci de ani a dlui *Dr. Gheorghe Mureșanu*. S'a prăznuit din partea senatului orășenesc într-o ședință oficioasă înainte de amiază, apoi mai prietenește colea seara la masa albă și neoficios din partea românilor. — Azi-mâne trebuie să zici —: *Colonia română*.

Iubileul acesta a fost binevenit spre a evidenția starea desolantă în care se pomenește factorii vieții noastre sociale și culturale de aici.

În prăznuirea unui modest și muncitor medic român nu s'a putut face rost de o felicitare de o vorbă românească din partea membrilor români din senat, fie dimineața fie seara. Că-i teacă, că-i pungă, că-i tunsă, că-i rasă; că-i principiu de politică mare — noi n'avem politicieni de mâna a doua — că ar trebui să fim cu precauție; că eu aș zice... dar atunci ce ar zice *Sir Edward Grey*, *Sassanow*, *Taft*, și apoi ai să-ți dai seama și cu *Bethmann-Holweg* și cu *Berchtold*... lumea e pe spargere.

Și așa; diplomație în dreapta, diplomație în stânga — diplomație în Șunturug... când colo din toată ferberea iese din iveală cecace numeste Horatius „*inertia Strenua*”.

Cu astfel de cuibăriri nu se poate impune. Fără politica cea mică — politica noastră cea mare — de nădeidi — cu tot bagajul ei romantic pleacă azi-mâne pe apa Sâmbetei.

D. Dr. Gh. Mureșanu de 30 de ani tine postul de medic legist al Beiușului. În evoluarea vieții unui orașel, cum e și al nostru treizeci de ani nu trec fără urmă. Și în infiriparea așezămintelor de sănătate, d. Dr. Mureșanu își are partea sa de merit.

De fel din Ardeal, a venit la noi, ca toți ardelenii, cu o voință tare de a munci și cu un spirit poetic, de aș ști valoarea aceasta muncă agonisindu'și paralufe albe pentru zile negre.

În poziția sa, destul de grea între împrejurările actuale, a luat totdeauna parte la toate manifestațiile noastre culturale, fiind membru fondator la toate așezămintele de lumină și cultură. În casa ospitalieră a d-sale bărbații mișcărilor noastre sociale și culturale, artiștii noștri toată vremea au fost binevăziți și găzduiți cu multă afabilitate. Medic al tuturor institutelor noastre de învățământ, de zeci de ani îngrijește starea sanitară a tinerimii școlare cu zel și multă constiențiositate iar în lunga sa practică s'a afirmat de un medic iscusit dând dovadă nu arareori, mai ales în chirurgie, despre pricepere și îndrăsneală ce ar face cinste celor mai mari celebriități.

La mulți ani cu bine înainte!

În curând vor urma alte chestii sociale, culturale și bisericesti pe cât de interesante pe atât de instructive. Paulo maiora Canam.

(C—p).

Cronică externă.

Demisiile Patriarhului grec din Constantinopol. S'a anunțat acum câteva zile că Joakimos, patriarhul din Constantinopol ajuns în neînțelegere cu un membru marcant al „Consiliului laic”, s'a hotărât să demisioneze în chip irrevocabil.

Acum ziarele anunță că I. P. S. și-a retras demisia.

Pe cei ce cunosc procedeele I. P. S. Joakimos, protectorul bandelor grecești, pornite împotriva fraților noștri români macedoneni, gestul acesta nu a pricinuit nici o surprindere.

Jocul de-a demisia este obicinuit la Patriarhul grec. Ori de câte ori se ivește câte o părere mai independentă în vre-una din cele două corporații din fruntea bisericii grecești Joakimos își dă demisia spre a se retrage pentru o zi două la Boiagikeni, satul natal al său așezat pe Bosfor, de unde apoi se reîntoarce iar la Patriarhie.

Lucrul acesta se repetă de câte 3—4 ori pe an. Conflictul actual a izbucnit în urma unei neînțelegeri între Tasanova, care de altfel este protector al lui Joakimos, care-i datorește numirea sa în această înaltă situație, din cauza unei directoare de școală.

Tasanova cere menținerea actualei directoare, iar Joakimos voia să o înlocuiască printr-una din protejatele sale.

Pentru a impresiona pe Tasanova care cunoaște foarte bine trucurile protejatului său, Joakimos de astă dată și-a dat în scris demisia, pe când altă dată se mărginea să o formuleze verbal.

Tasanova nu s'a sinchisit, dar ceilalți membri mai creduli au căzut în cursă și au mers până a trimite o delegație la Boiagikeni.

Patriarhul care nu se aștepta la atât, s'a grăbit să reîntre la Fanar.

Rusia și Franța. Prim-minstrul Franței, Poincaré a plecat la Petersburg cu ocazia plecării prim-ministrului francez în Rusia ziarul „Echo de Paris” spune între altele că încă înainte de întvederea din Baltiș-Port a împăratului Wilhelm cu Tarul Rusiei, Franța a încheiat o înțelegere pe 3 luni, cu Rusia, după care Rusia s'a obligat, că nu se va înțelege în nici o chestie politică europeană cu vre-o putere fără ca să nu asculte mai întâi și părerea Franței. În cursul vizitei lui Poincaré la Petersburg, aceasta înțelegere se va prolunga. Tot în acest ziar Marcel Hutin scrie, că Poincaré va confera cu bărbații de stat ai Rusiei asupra următoarelor chestii: 1. Încheierea definitivă a înțelegerii maritime franco-germane. 2. Căile ferate în Anatolia. 3. Consortiul pentru împrumutul chinez. 4. Războiul italo-turc. 5. Situația din Balcani. 6. Chestiuni cu privire la echilibrul european.

Din păcatele preoților noștri.

De un preot român.

Este îngrozitor, că un preot român fără tri-că de Dumnezeu și de justiția lumescă să poată comite cele mai păcătoase fapte de eclatantă trădare de neamul și de biserică lui și în tovarășie cu dușmanii noștri să despoaie turma încredințată lui, făcându-se din păstorul păzitor, lupul ei răpitor.

Dară o și mai mare groază te cuprinde și sufletul adânc măhnit ți-se înfiorează de îngândurire și de teamă pentru neam, când vezi că astfel de fapte urite se săvârșesc de către acei preoți chiar sub ochii autorităților lor bisericesti, ba ce e mai mult, când trebuie să vezi, că superiorulpreotului în loc să-l îndrumeze imediat pe

Si nu vinzi scump, dar să târguiești ieftin“.

Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie scap
mobile frumoase, ieftine
și bune

Se 223-100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzare în rate fără ridicare de pret.

acesta și să-i tragă la aspră răspundere pentru nelegiuirile sale, se face însuși complice lui și amândoi împreună, călcând în picioare legile bisericești și ordinațiunile consistorului, comit grozave fărădelegi în paguba poporului și a bisericii. Și ți-se înroșește obrazul de rușine, când mai vezi, că aceste fărădelegi păcătoase, acoperite prin raporturi mincinoase, către consistor, sunt apoi desvălite în fața străinilor prin judecătorii civice ca niște adevărate scandaluri.

Din multe cazuri cari justifică cele mai sus zise, voi indica azi pe scurt numai afacerea inimoșilor români din comuna Toarcia cu preotul lor Ioan Braniste, altcun cunoscut în deajuns gazetelor noastre prin faptele sale neromânești. O mică părțică din sumedenia acestor fapte le-am cetit înșirate și în „Românul”, Nr. 43 a. c. și minunat de bine comentate în același Nr. de redacția ziarului. Durere fără nici un rezultat, căci registrul păcatelor acestui preot, în loc să se împuțineze se mărește mereu prin fapte noi, între cari este și acela cu *comitetul parohial*.

La ultima schimbare a acestui comitet, părintele Braniste a călcat în picioare statutul organic, legea noastră bisericească, *sanționată de Maj. Sa* și n'a permis ca schimbarea să se facă prin alegere liberă după vot, din parohienii voiați de popor, ci în cel mai arbitrar și mai brutal mod, eliminând pe fruntașii bisericii și stâlpii ei susținători, a ales el cu puterea, numai din altar, pe noii membri în comitet din oameni toți servili lui și cu el dușmanilor sași; din oameni dintre cari mulți au stat și în temniță ordinară; din oameni aproape toți analfabeți, cari nu știu ce subseriu și cari mai sunt și înrudiți între sine și cu preotul, ba între sine chiar și ca frați, ceea ce încă este o călcare a statutului organic. Această volnicie și călcare de lege, preotul Braniste a mai potențat-o prin păcatul strigător la cer, că el din ușa altarului de unde se propovăduiește sfântul adevăr (marcând prin ținerea în mână a unei hârtii un circular) a publicat, îmbrăcat în ornate, că are poruncă dela consistor și dela „Excelența Sa” dl Mitropolit, că el să pună pe cine va vrea el în comitet, și că în acest comitet parohial nu pot fi puși comercianți, negustori, crișmari etc. adevărat nu pot fi puși fruntașii parohienilor.

Parohienii inimoși și cinstiți, i-au replicat preotului la această cutezată apucătură că ei aceasta nu o cred, și l'au provocat pe preot să facă alegere prin vot, după legile noastre bisericești. Popa Braniste i-a apostrofat să tacă, că-i dă pe mâna judecătoriei, fiindcă l'ar fi conturbat și atăcat astfel în *serviciul divin*, ceea ce a și făcut sub pretext mincinos și a purces imediat la numirea arbitrară din ușa altarului. Dintre toți parohienii aflători în biserică numai 7 nefericiți, așadară nici 10 câți sunt prescriși, s'au supus să fie numiți în acest mod păcătos și a servi împreună cu preotul interesele Sașilor în contra celor bisericești și naționale. Numele acestor uitați de sine și umiliți dușmanilor în frunte cu preotul lor, fie aici înfierate pentru vecie: G. Fleșariu Vornicul Nănilui, Nicolae Gergel al Crețului, Anton Micul, Sival Ticiului, frații Ioan și Iosif Muntean ai Olteanului, Vil. Comșia.

Parohienii au înaintat imediat recurs în contra acestui nemai pomenit „*Rumpfcomitet*” parohial și în contra volnicilor păcătoase ale preotului, adăugând și banii de lipsa pentru trimiterea unui om imparțial spre cercetarea scârbosului lucru. Toate inzadar. N'a venit nime, și fără cercetarea lucrului s'a aprobat de către consistor acest iaimos comitet pe baza „*motivelor*” protopopului Ioachim Muntean, după „*raportul*” preotului, cari „ *motive*” precum și „*raport*” s'au dovedit apoi de cele mai cutezate minciuni desvălite prin judecătoria civilă în fața străinilor.

Adevărat fiind respins recursul oamenilor pe motivele „că alegerea s'a făcut după lege, prin vot unanim, combinându-se membrii în comitet din ambele partide, și că s'a făcut după slujba bisericească” și fiind toate aceste pure scorjituri, parohienii au înaintat recurs nou contra acestei hotăriri, nelăsându-se a fi înfricați în mersul lor nici de nerușinata faptă a popii Braniste, care nu s'a știut să alerge îndată cu recursul prin

respins al parohienilor la advocații săi sași și să dea în judecată pentru „*calomnie*” pe toți cari au cutezat a-l subserie. Acest singur fapt ajunge spre a vedea întreg caracterul acestui om și preot român. Conștiința lui (dacă mai are una?) îi spune că oamenii sunt în drept și motivele recursului lor sunt sfântul adevăr, pe când motivele prin cari a fost respins recursul lor, sunt pure neadevăruri păcătoase, raportate de preot și de protopop consistorului, și cu toate acestea tot el să mai împrocesueze pe bieții oameni pentru calomnie! Adevărat iariseism.

Aceste împrocesuări, 13 la număr, pentru care preotul Braniste cam de fiecare dată preliminară prin advocații săi sași până la... or. „*speșele lui*” (meseria lui specială de împrocesuări grase și rentabile pentru el și sașii lui și ruinătoare de popor) privind toate afaceri curat bisericești, sunt pendente dela prealabilă învoire a consistorului, prin ordin special. Dar Popa Braniste a călcat și acest înalt ordin și fără știrea și învoirea consistorului a făcut împrocesuările. Oamenii arătând acest caz consistorului, acesta l'a îndrumat pe preot prin decizia Nr 5640 bis. a. c. subseris chiar de Mitropolit, a-și retrage imediat acuzele și a nu se prezenta la pertractarea fixată pe 18 Mai a. c. Popa Braniste n'a ascultat, și nu și-a retras acuzele, ci în ziua de pertractare s'a prezentat cu martori cu tot. Acuzății respectând ordinul consistorului nu s'au prezentat nici unul. Judecătorul încă respectând aceasta n'a pedepsit pe oameni pentru nevenirea lor la judecată, dar susținându-și preotul acuzele, pertractarea trebuia din nou fixată, și adevărat pe 6 Iulie a. c. n.

Preotul Braniste, la arătarea oamenilor, pentru această încălcare a ordinului mitropolitului, citat la Sibiu, s'a reîntors vesel și sănătos, că l'a succedat iar a încurea și pe Excelența Sa, că acuzele n'ar putea fi retrase fiindcă ar fi vorba de „*fapte criminale*” ajuase dela pe mâna procurorului. Dar acuzații nu știu nimic despre astfel de grozăvenii, știu numai că ei au protestat în mod corect și au cerut să se facă alegere după lege prin vot.

(Va urma.)

Criza din Turcia.

Turcia e sfașiata în două. Guvernul a disolvat camera și astfel a împlinit pretenziunea ligei militare și a Albanezilor. Prin acest act guvernul i-a câștigat pe ofițerii ligei militare pe partea sa, care acum i-au jurat credința. Intrucât vor fi mulțumiți Albanezii încă nu se poate ști. Cu atât mai multă înverșănare au intrat în luptă junii turci, cari nu voiesc nici decum să recunoască de legală dizolvarea camerei și formând ei majoritatea covârșitoare a camerei disolvate — după cum se anunță — vor continua ședințele în Adrianopol. Guvernul a trimis circulare la toate autoritățile din provincie făcând cunoscut decretul de dizolvare a camerei și escriind noui alegeri parlamentare. Junii-turci vor răspunde la aceasta cu o proclamație prin care vor provoca populațiunea a se abține dela votare.

Pe lângă războiul civil ce se pregătește să izbucnească, Turcia e amenințată și de izbucnirea unui război turco-muntegrin. Ciocnirile sângeroase dela granița muntegrină s'au repetat și știrile sosite aduc vestea despre adevărate lupte între soldații turci și muntegrini. Guvernul muntegrin l'a trimis la graniță pe generalul Vukotici pentru restabilirea ordinii și a liniștei.

O telegramă din Constantinopol spune că oficiul de externe otoman, desminte știrea că reprezentantul Turciei ar fi prezentat ultimatum guvernului muntegrin, dar recunoaște că relațiile sunt foarte încordate. Telegramele despre evenimentele mai recente sunt următoarele:

Alegeri noi.

Constantinopol. — Marele vizir a trimis un circular tuturor autorităților provinciale, prin care le comunică decretul de dizolvare a camerei și escrierea nouilor alegeri, totodată se dă ordin autorităților, ca să grijească, ca alegerile să se facă fără nici o influințare sau presiune.

Atitudinea garnizoanei din Constantinopol.

Constantinopol. — Toți ofițerii garnizoanei din loc au jurat credință guvernului. Oficiantii aderenti iunilor-turci au fost siliți să subserie un revers, că nu se vor mai ocupa cu politica. Ofițerii ligei au declarat, că, după ce camera e disolvată, toate societățile secrete ale ofițerilor se vor dizolva. Comitetul uniunii „*Uniune și Progres*” nu voiesc să iee parte la alegerile proximale, ci prin o proclamație va provoca poporul să se abțină dela votare.

Contraparlament june-turc.

Constantinopol. — Partidul june-turc a luat hotărâre a se constitui într-un parlament în Adrianopol.

Protestări împotriva dizolvării camerei.

Constantinopol. — Ziarul „*Jeune Turc*” publică o telegramă datată din Salonic, care s'a trimis afirmative din împuternicirea a vre-o 5000 oameni și în care se protestează împotriva dizolvării camerei. Tot acest ziar publică telegrama în același senz trimise din Aleppo, Trapezunt și Smirna.

Tratatul cu Albanezii.

Berlin. — Ziarul berlinez „*Vossische Zeitung*” publică știrea dela corespondentul său din Pristina, după care comisia trimisă de guvern în Albania ar fi primit toate punctele principale ale pretensiunilor albaneze.

Aceste puncte ar fi: 1. Reînapierea armelor. 2. Dreptul de a purta arme. 3. Despăgubiri pentru expediția militară. 4. Amneștie generală. 5. Întrubuntarea limbii albaneze în oficii și școli. 6. Numirea de oficiantii albanezi în oficiile administrative. 7. Punerea sub acuză a fostului cabinet Saïd și a cabinetului Hakki, premergător celui dintâi.

Război turco-muntegrin.

Cetinje. — Militarii de graniță muntegrină după ciocnirile sângeroase de alaltăieri s'a retras dela graniță și a luat o poziție defensivă împotriva eventualelor atacuri din partea Turciei. Ieri dimineața soldații turci au reînuit atacul. S'au dat împușcături de tunuri împotriva lor, ca să părăsească teritoriul muntegrin. Pierderile Turciei nu se știu. La Veika soldații turci au trecut pe teritoriul muntegrin, dar au fost respinși.

Constantinopol. — Se constată oficial, că șanturile dela Majkovec, nu le-au putut ocupa muntegrinii, ci sunt în proprietatea trupelor turcești, cari au primit ajutor. În lupta în jurul șanturilor au căzut 13 soldați turci, iar 3 au fost răniți. Muntegrinii au ocupat întăriturile dela Brozeniste și aci și-au aflat moartea 24 Turci, iar 13 au fost grav răniți. Muntegrinii au trecut granița afirmative în un număr de mai multe mii.

NAGY JENŐ,
 specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLGZSVÁR
 (La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
 Pune dinți și cu plătire în rate, pe lângă
 garanță de zece ani. (97-120)

INFORMAȚIUNI

Arad, 7 August n. 1912

Pentru fondul ziaristilor. D. Traian Barza, candidat de preot și d-șoara Victoria Alexiu din prilejul logodnei lor au dăruit 10 cor. pentru fondul ziaristilor români din Ungaria. Sincere mulțumite.

In atențiunea inginerilor. Un mare anteprenor din Brăila (România) dorește să aplice un inginer român originar din Ungaria. Leafa inițială e pe lună 300—350 lei. Doritorii să ceară informații dela d-nul Ioan Beleş, inginer la serviciul hidraulic din Brăila.

Accidentele unor aviatori unguri. Cetim în ziarele ungurești, că ieri dimineață aviatorul Tóth József a voit să zboare în fața publicului din Hódmezővásárhely, dar la 5—6 m. înălțime motorul s'a stricat și mașina a căzut sfărâmându-se în bucățele. Din fericire aviatorului nu i s'a întâmplat nimic.

Un alt accident s'a întâmplat pe câmpul Rákoss din Budapesta, unde aviatorul Takács Béla după un sbor scurt a căzut. Aeroplanul s'a sfărâmat total.

Instiințare. Târgul de țară din Vinga va avea loc în **23, 24 și 25 August n.** Se atrage atențiunea proprietarilor de vite, că în târg vor fi admise numai vitele provăzute cu pasaport. Mânarea porcilor e permisă. — Vinga, în 2 August n. 1912. — Primăria comunală.

Rectificare. La știrca apărută în Nr. 158/1912 a „Românului” sub titlul „Adevărat să fie?”, subscrișii dăm următoarea declarațiune spre publicare:

Între prezidenții și aranșatorii „Rozsa bál”-ului am ajuns fără știrea și învoirea noastră, numai ulterior din invitările tipărite am luat cunoștință despre aceasta.

Făcând întrebare, că de ce s'a uzat de numele nostru, ni s'a dat explicarea aceea, că deoarece balul se aranșază pentru scop filantropic și uman, fără conșiderare la naționalitate, au gândit că nici puținii intelectuali români din loc nu se vor retrage dela aceasta. În urma neînțelegerilor ivite, s'au luat dispoziții că pe viitor să nu se uzeze spre reclamă numele nimănui fără știrea și învoirea respectivilui.

Gârbău, în 2 August 1912. Dr. Victor Gael, Dr. Tertulian Mihali, Dr. Ioan Sliam, Victor Pop, Alexandru David.

Ucenic fugit. Ni-se scrie: Subscrisa am avut un băiat cu numele Tovic Moț, în etate de 15 ani, ca ucenic la un rotar din Arad (Scheimberger László, Kossuth Lajos n. 2). În urma tratamentului rău și mai ales fiind bătut în mod neomenesc băiatul a fugit în 13 Iulie st. n. a. c. De atunci nu-i mai dau de urmă. On. cetitori ai acestei foi sunt rugați, ca dacă știu ceva despre dânsul să-mi comunice mie. — Crișcior (Kristyor, Hunyad m.) în 6 August 1912. vădava Maria Moț.

Româncă premiată în străintăate. D-ra Nelly Vasilescu licențiată în științe, fusese trimisă de ministerul român de domenii în Franța, ca să urmeze cursurile școlii de avicultură din Cambrai. Zilele acestea ministerul român a fost încunștințat, că d-ra Vasilescu și-a terminat cursurile, fiind prima clasificată și obținând medalia de aur. E de remarcă că în curs de 40 ani pentru prima dată s'a dat de această școală o astfel de recompensă unui străin.

Săracele embleme ungurești de pe frontispiciul școalelor! La un ordin mai înalt au fost fixate pe fața școalelor, dar de atunci totă lumea și-a uitat de ele. Le-a ars soarele, le-au bătut ploile, le-a acoperit praful și nime nu le-a purtat nici o grijă. S-a găsit totuși în sfârșit o inimă nobilă, care să se cugete și la soarta sărmanelor table — căci de, deși nu sunt de nici un folos, dar dacă „atotputernicul guvern” le-a dat și lor viață trebuie să trăiască și ele.

Un ordin al ministrului de culte le ia sub protectoratul său, dispunând, ca toți inspectorii reg. școlari să îndrume pe directorii și învățătorii școalelor să curețe emblemele de pe școa-

le cel puțin odată pe lună. (Se va constata o nouă lipsă la școli, care mâne-poinăne va fi armată de un nou ordin: fiecare școală să aibă o seară, săpun etc. pentru curățitul emblemelelor). Mai departe ordinul dispune ca toate emblemele tocite să fie înlocuite cu alte noi, iar directorii resp. și învățătorii acelor școli, unde emblema ar fi tocită, sunt obligați să anunțe această „nenorocire” inspectorului școlar până în 1 Septemvrie n.

— Frumoasă ordinațiune ministerială, — păcat că n'are nici un rost. Sau o fi crezând d. ministru, că și așa ceva ar fi în interesul învățământului?!

Cel mai rapid vas de rășoi. Noul crucișetor torpilor rus „Novik” a bătut toate recordurile de viteză stabilite până astăzi de câtră vasele de rășoi.

„Novik”, cnstruit de câtră șantierile ruse „Putiloff” și deplin înarmat a realizat pentru primele sale încercări și timp de mai multe ore în continuu, viteza de 36 noduri și $\frac{1}{4}$, aproape 66 km. pe oră. Mașinele acestui remarcabil bastiment, nu au desfășurat totuși, toată puterea lor, și la încercările definitive se pot aștepta rezultate și mai frumoase.

Lupta contra sinodului în Bulgaria. Acum câteva luni de zile opiniunea publică din Bulgaria a fost alarmată de unele descoperiri cari s'au făcut în privința proceselor de divorț, cari aici sunt în mâinile mitropolitilor și a sinodului. S'a dovedit că în cercetarea proceselor de divorț de câtră sinod s'au făcut multe samavolnici și incorectitudini. Procesele durează cel puțin patru ani de zile, însă sunt procese cari au durat cincisprezece ani de zile. S'a dovedit, că sentințele sinodului sunt aproape totdeauna în favoarea femeilor frumoase și bărbaiilor lor erau condamnați la câte 2, 3, 5 ani de zile interdicere de a contracta o a doua căsătorie. S'au descoperit multe cazuri scandaloase, cari au compromis prestigiul sinodului cu desăvârșire. Guvernul s'a văzut pus la străntoare și a făgăduit că la toamnă va seziza parlamentul pentru predarea proceselor de divorț în mâinile justiției.

În ultimile 2—3 săptămâni opiniunea publică a fost din nou alarmată de alte fapte ale sinodului: sub pretext că schizma trebuie ridicată, sinodul a cerut să se despartă de exarhatul bulgar din Constantinopol. S'a dovedit că sinodul totdeauna a căutat să înlătore dispozițiunile exarhatului Iosif, care e capul bisericii bulgărești, conform art. 30 din constituție. Toate ziarele sunt contra atitudinii sinodului. În cele mai principale oraș din țară s'au făcut adunări și conferințe cari au luat deciziuni contra sinodului.

Acum două zile au venit în Sofia Dr. Dimof și Ior. Mircef, trimiși de câtră exarhatul Iosif pentru aplanarea conflictului între exarhatul și sinodul din Sofia. Ministrul de externe Gheșef i-a primit în audiență și se speră, că conflictul va lua sfârșit în favoarea exarhatului.

Grava ciocnire dela granița turco-muntene-greană. Amănuntele sosite asupra atacului îndreptat asupra localităților Setche și Moscovath de câtră malisori și munteneștri evaluiază numărul atacanților la 2000. Impușcăturile se succedau ea în plin rășoi, generalizate dealungul frontierei Munteneștrului, în apropiere de Galatcliyne și a fost auzită dela Kakova, în apropiere de Berna. Populația otomană din Gussinye a luat parte la luptă împreună cu trupele contra năvălitorilor cari au reușit să distrugă Karas, Satche și Maycovatche. Consiliul de miniștri a ordonat comandantului pieței Goussinye să ia măsuri pentru a respinge pe munteneștri dincolo de teritorul otoman. Deputatul Syenitza, care a primit știri private asupra incidentului, le-a comunicat marelui vizir.

Se afirmă că situația este atât de încordată încât în împrejurimile frontierei turco-muntene-grene, că o conflagrație generală ar putea izbucni în orice moment între populațiunile limitrofe.

Explozia unei pulberării. Din Madrid vine știrea, că la pulberăria de lângă Concubion a izbucnit un mare incendiu din cauza unui scurt circuit electric. Depozitul central a explodat. Fa-

bricantul și mai mulți lucrători au fost groaznic mutilați. Un lucrător, care s'a încercat să taie firul electric, a fost carbonizat instantaneu.

Dare de seamă și mulțumită publică. Cu ocaziunea petrecerii teologilor sălăgeni ținută în 28 Iulie n. 1912 în Jibou au încurs de tot cor. 665 40 lei., din care suma s'au detras spesele de cor. 228, iar restul de cor. 437,40 s'a predat curato-ratului bisericii române din loc. — Au binevoit a suprasolvi domnii: V. Pop 3 cor. Dr. Farkas 2, Dull A. 3, Perindan I. 1, Agârbișcan 2, Rusu I. 1, Bedő B. 2, Metes F. 1, Nagy I. 8, Mica V. 6, Borbandy Gy. 2, Dr. Gaspar 2, Stark M. 2, Tru-faș I. 1, Dragomir T. 6, Dr. Gyurko L. 16, Co-cian F. 7, X. 8, Dr. Gheție A. 1, Dr. Pinteș 2, Pop V. 3, Cherebetiu G. 2, Timbuș N. 1, Pop V. 2, Erdélyi G. 3, Dr. Heteo A. 8, Vicaș N. 1, Berția I. 6, Drăgan A. 1, Bohățiel M. 12, Pop C. 2, Fekete A. 5, Sabou V. 1, Maior V. 2, Copos V. 1, Ancean I. 5, Sima N. 1, Murășan A. 0,40, Iav D. 1, Merza I. 2, Rusu E. 1, Pop V. 1, Colceriu I. 2, Avram L. 1, Domșa A. 2, Dobocan G. 1, Lengyel I. 1, Megyery D. 2, Brandt V. 1, Ilieș I. 1, Dr. Szabó 3, Bohățiel T. 2, Coza I. 1, Pop G. 1, Dr. Pap G. 14, Dr. Bozac I. 6, Kis I. 3, Dr. Nagy V. 2, Merza L. 8, Dr. Vass I. 2,

Și-au rescumpărat biletele domnii: George Pop de Băsești 10, cor. Roth Adolf 5, Demetriu Murășan 2, Tallér Ernő 5, Koronka János 5, Sârbu Emii 2, Conț Borbala 10 și Mezey Károly cu 2 cor.

Comitetul aranșator își împlinește cea mai plăcută datorință mulțumind celor ce prin participare la această petrecere au contribuit la succesul splendid al ei și mulțumind în special dlor, cari prin suprasolviri au sporit venitul material.

Jibou, în 1 August 1912. Mihai Pap, prot. președinte. Samoil Urian, cassar.

Din fundul mării. Un bătrân scafandru din Cleveland, marinarul englez Witney, care de 25 de ani se ocupă cu meseria de explorator al adâncimilor, a avut în săptămânile trecute un incident profesional, că să zicem așa, care din fericire, nu a avut urmări prea tragice, afară de o spaimă bine simțită.

Scufundându-se în Oceanul Atlantic, cam pe la 100 m., nenorocirea făcu să cadă în brațele unui polip uriaș, care, surprins poate de vizita neașteptată a terestruului îndrăzneț, ținea cu orice chip să prelungească această ferită vizită un timp mai îndelungat. Scafandru însă, fie că nu se simțea în apele lui la o temperatură atât de scăzută, fie că nu se prea înțelegea în discuție cu animalul marin, ținea, la rîndul lui, să scurteze cât mai repede inoportuna întâlnire. Urmă de aci, un schimb de formule de politetă, marinarul căutând să convingă polipul de insuportabilitatea condițiilor de viețuire în fundul mării, iar polipul, la rîndul lui, atrăgând cu căldură în brațe pe norocosul vizitator. În cele din urmă, după aproape o oră de hărțuială, marinarul putu să iasă întreg la suprafață, dar foarte mișcat de cordialitatea polipului-gazdă.

Impresia ce i-a rămas scafandruului Witney, după promisiunea lui că de aci înainte nu se va mai vâri în apă, posibil, că nu e o amintire posibilă de gelozie pentru confrății lui.

Vapor în flacări. În portul Marseilles s'a aprins, din cauze necunoscute încă, un vapor portughez încărcat cu cărbuni. Nici un sufler de om nu era pe vapor în momentul când a izbucnit incidentul. Toate pompele portului au grăbit la fața locului și după o muncă încordată pe la orele 12 din noapte, focul a fost localizat. Paguba e foarte mare, vre-o 3—4 milioane de franci.

În vârful helicei. Un mechanic, a căzut a seară jertfă stângăciei sale pe câmpul de aviațiune dela Johanisthal de lângă Berlin. Mechanicul avea să repareze motorul unui aeroplan. După ce și-a isprăvit lucrul, a început, din trecere de vreme, să se joace cu helicea care, aprinzându-se fără veste benzina, a început să se învârtăască cu o înțeață fulgerătoare. N'a putut mecanicul să se pună în siguranță, l-a apucat deodată helicea și perforându-i stomacul, a început să-l învârtăască în aer, ca pe o jucărie. Când au reușit să-l scape pe nefericitul mecanic din situația periculoasă își și dăduse suflul.

x Ce este circul Charles? Cel mai grandios spectacol ambulant în Europa. Rugăm să celțiți cu atenție șiretelele acestea! Circul Charles, care în toată privința a meritat, să-l numim cel dintâi, cel mai mare, mai frumos și mai elegant circ ambulant. În 8 August, în orele de dimineață va sosi în orașul nostru cu trenul său special care costă din 57 vagoane. Atragem atenția publicului asupra priveliștei admirabile ce oferă sosirea trenului special precum și construirea satrei. Spre informarea publicului suntem informați din partea direcțiunii circului, că menajeria se poate vedea în 9 August și în zilele următoare dela orele 10 pe lângă un preț mic de intrare, ceea ce înseamnă, că în același timp se țin și probele și astfel publicului i se dă prilej să privească în tainele culiselor celui mai mare circ. Față de menajerie observăm, că cele mai de seamă ziare străine afirmă că menajeria circului Charles întrece toate menajeriile orașelor mondiale.

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare deli gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

O frumoasă întreprindere românească. Dl. **Constantin Băilă**, cunoscutul agronom și economist, care a colaborat și la ziarul nostru, se deschide — după cum ni-se anunță — cu ziua de 1 August un **BIROU AGRICOL**, în cadrele cărui se va ocupa cu: valorizarea cumpărare-vânzare, import-export) a tot felul de produse agricole, viticole, horticoale și iorestiere, — vânzarea mașinilor agricole și a diferitelor îngrășăminte chimice; — mijlocirea vânzării și cumpărării de moșii și alte realități; — arendări și parcelări de moșii; consultațiuni și expertize în afaceri agricole etc. etc. Pentru desfacerea în detalii a cerealelor, semințelor agricole și horticoale, făciturilor etc. a deschis în piața mare (casele „Hening”) și o prăvălie, al cărei conducător va sta sub nemijlocita supraveghiere a d-sale.

Sperăm că lumea românească va aprecia mizuințele acestui harnic om și că va sprijini întreprinderea lui, care este cea dintâi întreprindere românească de acest fel în Ungaria.

Adresa pentru corespondențe și telegrame: Birou agricol. Szászsebes.

(Bl. 215—5)

CRONICA SOCIALA

Trupa Eănuț la Șomcuta.

Băsești, 4 August.

Idealisti modești! Intreaga suflare românească dela noi însă îi cunoaște.

Prin munca lor de zileri ai altruismului au adus și aduc zilnic pe calea dublei neamului întreg.

Ei sunt prea fericiți de o simplă recunoștință, de o strângere caldă de până. Se încuibă în suflătele noastre, pleacă apoi ca să înceapă din nou aceeași muncă cu aceeași iubire de neam alt muncă.

Ei nu suat dintre noi cu toate că sunt ai noștri, numai ai noștri.

Nu răvnesc la cele materiale, — culmea fetei lor este buclatul și aplauzele.

Merg prin ploaie — uzi până în piele — și rid... în palate, pe covorașe moi, scutiri de gânduri nu simțese bine.

Punctul mort în idei le este groaza, oscilațiile sufletești îi satisfac.

Dintre noi sunt?

În 3 August au venit la Șomcuta în Sătmăre, unde simțămintele naționale separate în două tabere își fac război pe viață — pe moarte, piept la piept, la Sătmăre unde sunt Șișești, de unde e

majoritatea celor 16... și unde s'a ivit brațul gros al polișului masat în haine bi-eresti...

Christi fideles!...

Bine ați făcut... de ați veni numai cât de des!

După ivirea stelelor un punct al orașului părea din ce în ce mai luminos, părea că se ivește o aureolă din ce în ce mai deslușită. Era pavilionul grandios iluminat. M'a surprins. Era un pavilion vast cu scenă, sală de teatru pentru vreo 500 de oameni și bafet. De sigur a costat mult. Și m'am mirat, cum se poate că oamenii cari trăiesc mai resfățați jefișese mai mult ca aceia cari sunt în masă compactă?

Programul delicat și-a avut efectul dorit. Ca să fac o critică a jocului actorilor nu mă simt competent.

Asupra mea a avut cel mai mare efect drama, punctul prim din program. Atât d. Bănuț, cât și dozoarele Poparadu și Dina și-au prelat rolurile așa, că mi-se părea că văd înaintea mea o realitate. Desnodământul a stors din mulți ochi lacrimi curate.

Dar piesa: „Pentru mama”!

În recomandare, Calușchi, dragul nostru artist a produs atâta ris și voce bună încât abia și-a putut preda rolul, împiedecat fiind necontenit de tunete de aplauze și chiote.

Niciodată nu voi uita declamația d-soarei Poparadu „La iecana” de Vlăduță. Își poate închipui ori cine cum și cu ce forță trebuie să se predeie o așa piesă ca să aibă succes. Și succesul a fost perfect.

Calușchi vine ca dl. I. Popescu, ca Solomon cel unguresc, ca Lețiv etc. și încheie programul admirabil.

S'au încesat, după cum am fost informat, peste 1200 cor...

La mulți ani dragii noștri, la mulți ani zilelor altruști!

Rugăm-vă, ca să vă țineți minte aceste cât de des!
Darius Pop.

Tinerimea română din Sebeșul-inferior

Invită la producțiunea teatrală-corală împreună cu dans ce o va aranja Duminecă, în 11 August s. n. a. c. în edificiul școlar din loc. Venitul curat este destinat pentru biblioteca parohială din loc.

Spre orientare: Atât la trenul de 6 ore seara la Olthid, cât și la trenul, care vine dela Făgăraș, la gara Felsősebes stau la dispoziție trăsuri.

Astra la Reghin.

După cum s'a constatat din rapoartele ziaristice „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” cu diferitele ei despărțăminte a dezvoltat o activitate întinsă în toate părțile locuite de români, așa și despărțământul XXVI din Reghin nu s'a lăsat mai pe jos.

Despărțământul a dat dovadă de o activitate desinteresată și vastă ceea ce se dovedește din rapoartele diferitelor comisii cetite în ședința ordinara ținută în 25 Iulie a. c. în parcul orașului Reghin.

Ace în anul trecut comitetul despărțământului a trimis următoarele prelegeri și anume: Dr. Ioan Harșia directorul despărțământului Reghin a discutat în următoarele comune: Solovăstru, Laboș și Adrian „Despre alcoolism” și despre „Tovărășile despre asigurarea vitelor”. În Solovăstru „Despre biserică și școală”. În Telek „O știță despre istoria poporului românesc dela început până în zilele noastre”. În Sedriașul mare „Despre superstițiuni”. În Urisul inferior „Despre însemnătatea bisericii și școlii în legătură cu istoria poporului român”. În Hodac „Despre cartea funduară în general și despre întabulări în special” apoi „Despre scopul și organizațiunea asociațiunii”. În Ibănești „Despre rotațiune în agricultură”, „Despre meserii” și „Despre unele latini rele ale poporului român”. În Cașva „Despre alcoolism” și „Despre stupărit”. În Hodac „Despre combaterea unor scaderi în popor” și „Despre istoricul Gurghiului”.

În Toplița-română comitetul despărțământului a aranjat o expoziție de țesături românești și un concert împreună cu dans, cu care ocaziune s'au încesat 437 cor. și 2 lei, ar egit 235 cor., rămânând un venit curat în suma de 202 coroane și 32 l. și 2 lei.

Comitetul despărțământului a împărțit despărțământul în 4 ținuturi: 1. „Râul”, 2. „Valca Beiecelor”, 3. „Mureșul de jos” până la Deda, 4. „Mureșul de sus” dela Deda în sus. Comitetul a recomandat apoi o nouă serie de dispozitive pentru șchiopțion în „Iecane despre alcoolism” și textul exclusiv, încredințând mecanizarea și explicarea dlor Simion Zehan, Ioan Voda, Ioan Moldovan și Florian Pop.

Comitetul a mai aranjat în Reghin un concert și teatru din a cărui venit curat s'a ajutat școala din Reghin.

După procurarea dispozitivilor comitetul aranjază o nouă serie de prelegeri în Reghin „Despre cultul istoriei” de Dr. Ioan Harșia, în Telek „Despre agricultură după comasare”. În Cașva „Despre urmările stricăcioase ale alcoolismului” prelegere cu șchiopționul, tot așa în Hodac, Chiherul de sus și Solovăstru.

În decursul anului s'au înființat următoarele bibliotecă și agatură: Chiherul, de sus cu 21 de volume, 8 membri ajutători, Chiherul de jos cu 21 de volume și 15 membri, Idiceș 21 de volume cu 20 membri, Ibănești 21 volume cu 24 membri, Coșava 21 volume 12 membri, Telek 21 volume cu 9 membri și Hodac 21 volume cu 21 membri.

Raportul comisiei pentru înscriere de membri noui cetit prin Dr. Liviu Tlea ne informează că s'au înscris membrii noui pe viață Dr. Augustin Chețian și Mikail Green. Despărțământul dispune de 201 de membri și de avere în suma de 840 cor. afară de suma de 780 cor. încesată la adunarea din 25 Iulie.

După aceste rapoarte adunarea votează multămită protocolară comitetului pentru întinsa și mănoasa activitate dezvoltată dela demisionarea asessorului consistorial dl. Galacteon Șugău fostul director al despărțământului Reghin. Se votează apoi absolutorul și se pune la alegerea noului comitet care se alege în modul următor: Dr. Ioan Harșia advocat Reghin director, iară în comitet Vasile Duma protopresbiter în Reghin, Dr. Liviu Tlea medic în Toplița română, Grigore Nicoură preot Ibănești și Simion Zehan preot Cașva, iară membri supdenți Dr. Ilie Popescu advocat, Gavril Branea preot și Ioan Suciu învățător, în fine se încredințează postul de casier dlui Ioan Varga contabil la banca „Mureșana”.

Excelsior.

ECONOMIE.

Starea sămănăturilor

Cel mai proaspăt raport al ministrului de agricultură apărut la 28 Iulie c. prezintă date cu mult mai nefavorabile, decât cel anterior, despre recolta ce se așteaptă la bucatele de secere. Astfel grâul arată o scădere de 913,000 miji metrice față cu datele de mai înainte, iar secara cu cea 345,000 m. m. La orz și ovăs schimbările sunt mai neînsemnate.

Timpu a fost în acest interval, adecă dela ultimul raport agricol oficial încoace până prin 20 Iulie c. mai mult cald și uscat. De-atunci încoace însă temperatura a mai scăzut și timpul a fost mai mult ploios. Ploile prin unele locuri au fost însoțite de furtuni mai mari sau mai mici, iar pe alocurea ca d. e. prin comitatele: Cojocna, Odorhei etc., a căzut și ghiață. Stricăciuni de ghiață s'au raportat însă mai aproape exclusiv numai la struguri și la tutun. Lucrările la câmp precum și îmblătitul bucatelor au fost mult favorizate de timpul uscat până prin 20 Iulie dar de atunci încoace au înaintat mai greu din cauza ploilor multe. În schimb aceste ploi au fost foarte binevenite pentru sămănăturile de sapă, pentru ierburi, și în special pentru legumării.

Grâul s'a secerat deja mai peste tot locul în țară excepție făcând numai locurile mai muntoase și unele părți din Șesul cel mare, unde

grânele au fost căzute și deci anevoie de secerat. Imblătirile de probă n'au satisfăcut așteptărilor de mai înainte și astfel prețuirea producției generale de grâu s'a redus în mod simțitor, precum am arătat mai sus. De altă parte sunt și comitate de acelea, în cari probele făcute cu imblătitul au dat rezultate mai bune, decât cum se așteptau și deci e întrebare dacă prețuirea făcută acum mai în urmă nu se va schimbă iarăși înspre mai bine, după ce se vor cunoaște exact rezultatele imblătitudinii din toată țara. Rezultate mai slabe se raportează din acele locuri unde bucatele au fost căzute și în parte mai mare sau mai mică atăcate de rugină. Astfel sunt de ex. între altele: com. Torontal, Arad, Timiș etc. Din contră comitate ca Pesta, Brașov etc. arată rezultate mai bune decât cum se spera. Recolta de paie este în general bună. Recolta generală de grâu pe anul acesta se evaluează la 46,320.000 m. metrice, față cu 47,597.088 m. metrice din anul trecut.

Secara cu puține excepții s'a secerat peste tot locul în țară, și imblătitul ei este acum în curgere. Rezultatele nu satisfac întru toate așteptărilor de până acum și astfel în multe comitate media producției a scăzut în mod însemnat față cu prețuirea anterioară. Între aceste se găsesc și următoarele comitate românești: Bihor Arad, Timiș, Bistrița, Năsăud, Făgăraș, Turda-Arieș și Hunedoara. Între acelea, în cari prospectele recoaltei s'au îmbunătățit se află și comitate de-ale noastre vre-o câteva, ca: Maramurăș, Sălajiu. Caraș-Severin, Târnavele amândouă și Sibiiul. Recolta de paie și aici e bună. Producția generală de secară se poate evalua la 13.778,665 m. metrice, față cu 12.790.355 m. m. din anul trecut.

Orzul în parte e secerat, în parte acum se seceră. Pe alocurea s'a început deja cu imblătitul. Rezultatele de până acum sunt de mijloc. Unde s'a putut seceră și aduna pe uscat, acolo bucatele au fost albe, curate, cu grăunte pline, pe când în locurile cercetate prea des de ploii, orzul a fost mai slăbuț. În general orzul alb e rar în general și astfel calitatea primă de orz (de bere) e slabă anul acesta. Un teritoriu de 1.860,630 jug. va produce cca 14,528.302 m. m. de orz. În anul trecut a fost sămănat cu orz un teritoriu de 1,924.042 jug. și producția generală a fost de 16,023.647 m. metrice.

Ovăsul în parte acum se seceră, dar partea cea mai mare e încă pe câmp. Starea sămănăturilor de ovăs e foarte diferită. În general luat recolta de ovăs va fi mijlocie atât în ce privește cantitatea, cât și calitativ. Pe un teritoriu de 1,755,920 jug. cat., cât s'a sămănat în țara întreagă cu ovăs se vor recolta cu media stabilită de 6,63 m. m. cca 11,636,466 măji metrice de ovăs.

Porumbul în general s'a dezvoltat foarte frumos și promite o recoltă bună. Numai pe alocurea, pe unde se mai simte și acum lipsă de ploaie, este ceva mai slăbuț. În proporție cu celelalte părți ale țării, comitatele transilvănene se prezintă relativ ceva mai rău în ce privește prospectele recoltei de porumb. Cartofii acum înfloresc și se dezvoltă foarte bine. Stricăciuni mai mici au cauzat peronospora și gândacii. Pentru dezvoltare deplină au lipsă încă de ploaie multă. Plantele de grădină sunt în plină dezvoltare. În urma ploilor recente s'au recules și prin acele locuri, pe unde mai înainte începuseră a stagna din lipsă de umezeală (pe Șesul cel mare). Rapița acum se imblătește. Rezultate pe alocurea mijlocii, dar în general slăbuțe. Calitatea nu lasă atâta de dorit. Varza este în general frumoasă și bine dezvoltată, excepțiune făcând câteva locuri lipsite de ploaie. Cănepa și inul sunt de asemenea frumoase, înalte și subțiri. Mici pagube cauzate de ghiată mai ales la cănepă! Tutunul e în stare multămitoare, iar prin unele tinuturi cere ploaie. Napii de nutreț și de zahar promit o recoltă mijlocie sau chiar bună. În comitatele transilvănene ploile cele mai multe au împedecat pe alocurea săpatul al treilea, ba ici-colea au nimicuit cu desăvârșire napii de zahar. Nutrețurile artificiale, Trifoiul și lucerna s'au cosit acum a doua oară resp. a treia oară cu rezultate destul de bune în ce privește cantita-

tea. Calitativ lasă pe ici-colea de dorit, mai ales din cauza, că în urma ploilor multe nu s'au putut usca. Fânetele sunt destul de frumoase, prin acele locuri, cari n'au suferit de secetă, dar cum e d. e. pe Șesul cel mare, de abia poate fi vorba de otavă. Pășunile tot cam așa stau. Timburile transilvănene stau în privința aceasta mai bine. Viile au suferit stricăciuni destul de însemnate din cauza grîndinei și a diferitelor insecte dușmane lor și recolta ce se așteaptă poate fi numai slăbuță sau chiar slabă. Poamele încă nu stau mult mai bine. Recolta de mere promite însă totuși a fi bună, pe când prune și pere vor fi mai puține.

„Rev. Ec.”

PAGINI BASLEZE.

Impresii din Helveția.

De Dr. Valeriu Seni.

Noaptea și-a întins cu un fâlfâit uriaș aripile peste întreg orizontul. Lumina purpurie, ce se reflecta ca o aureolă pe piscurile imense acoperite de ghiată și zapadă, dispăre. Clopotele turmelor de vite amuțese; singure păraulele glicerilor despică liniștea profundă prin vuetul, ce-l fac aruncându-se cu furie de pe înălțimi prăpăstioase. Pe încetul se întunecă și ferestrele caselor cu pereți puternici și cu acoperișuri din lespezi de piatră și întreagă regiunea se cufundă în o umbră deasă.

Dar iată pe vârful unui deal se ivește o zare roșiatică și după ea o limbă de foc, care prinde în continuu putere. Ca la un semn dat întunerecul e strălăcit de zeci de focuri, cari apar pe toate înălțimile din vecinătate. Și în același timp se apropie de noi tot mai deslușit sunetul unui clopot, ce-și împrăstie cedentele sale în chipul unor unde sonore. La chemarea lui răspund chipul unor sonore. La chemarea lui răspund alte glasuri de aramă, cari pornesc dela bisericuțele satelor împrăstiate pe coastele dealurilor și unite în un ansamblu puternic se lovesc de pereții stâncoși ai văii, până rămân numai un vuet prelung, ce se pierde în afunzimea aceea. În armonia glasurilor metalice se amestecă sunete întrerupte de buciim, glasuri onențești, urale și cliote de hucurie, cari umplu văzduhul. Prin amestecul acesta de sunete își face loc, până se ridică deasupra tuturor un cântec cu acorduri maiestose:

Frei Alpeland, mi liebi, schöni Schwiz...

Azi se face pomenirea unei zile mari în istoria Elveției: 1 August 1291.

Glasul clopotului, care odinioară vestea apropierea unei primejdi, a împrumutat accente de sărbătoare. Flacărele, cari aprindeau în inimile ostașilor focul sfânt al iubirei de patrie și moșie, se înalță spre înălțimile cerești ca flacăra unei jertfe de multămită. Strigătele de alarmă și cliotele sălbatice de luptă s'au prefăcut în un imn pașnic, care preamărește frumusețile unei țări, vrednice de sângele, ce a curs pentru apărarea ei. Sunetul buciimului, care pe vremuri chema la luptă întreagă obștea, vestește lumii întregi, că străinul vrășmaș e biruit și neatârnat — singurul avut al țării — e salvată. El duce știrea, că dușmanul din lăuntru, patimile oarbe în pornirea lor, s'au supus și o mână de oameni cu credință și graiu diferit, dar același ideal au reușit să-și creeze o patrie comună. Uniți, ei au nădejdi mai trainice, că-și vor putea apăra împrumutat bunul cel mai scump: libertatea.

Nepoții văd înfăptuit un vis de demult, pentru care strămoșii s'au coborât de multe ori înarmați de pe înălțimile amețitoare ale Alpilor, murmurând o rugăciune pentru țara lor și un blăstăm asupra dușmanului. S'a împlinit o nădejde, care de șase veacuri împlinite încălzia inimile tuturor înaintașilor.

La 1 August 1291 a luat pentru prima dată ființă acest gând. Abia cu două săptămâni înainte, la 15 Iulie, închisese pe veci ochii regele Rudolf de Habsburg, care ca și antecesorii săi se intitula bucuros împărat roman. Vlăstarul

unei familii nobile de rând, căreia avere sta din un castel și o moșie aflătoare nu departe de Zürich, el a luptat o viață întreagă cu multă iscusință și noroc, ca să sporască bunurile și vaza aceea. Străduințele sale au așezat temelile unei case domitoare bogate și ale unei împărății puternice, care multeori a condus destinele Europei întregi. Tribunalul rezultatelor sale aveau să-l plătească înaintea altora tocmai țărani elvețieni din apropierea moșiilor sale, cari s-au pierdut libertățile câștigate cu câteva decenii mai înainte dela regele Henric VII.

Imediat după moartea lui Rudolf, cantoanele mai amenințate: Uri, Schwyz și Unterwalden fac prin trimișii lor o învoială, care „cu voia lui Dumnezeu avea să dăruie în etern”, de aceea o înscriu pe pergament și o predau orașului Schwyz, unde se păstrează până în prezent. Legătura nouă nu are țință să steargă drepturi istorice, nici să se îstăpănească pe bunurile altora, ci să le apere pe ale lor proprii. Nu voesc să cucerească nimic, nici să pună bariere libertății altora, ci să păstreze neștirbit ce au câștigat până atunci. Acesta este leagănul, în care s'a crescut și a prins puteri confederația de azi, iar țința existenței sale fu dela început asigurarea independenței și-a libertății.

Pe altarul acestora trebuiau aduse jertfe bogate, țara trebuia să se arate vrednică să le găzduiască între hotarele sale. Două veacuri de-a rândul au făcut Habsburgii încercări să devină stăpâni peste locurile, de unde își trăgeau obârșia. Însă toate nzuințele lor se frângeau de iubirea de țară a unui popor de păstori, care făcea din pieptul său zid de apărare, iar din brațe arme ucigătoare.

Multe dintre locurile unde azi călătorul admiră frumusețile cu proporții uriașe ale naturii ar ști să povestească detaliurile luptelor vitejești, ale căror martori au fost. Câteva șire săpate în o placă de piatră, pe o columnă de granit, sau pe o cruce de marmură aduc aminte străinului venit din depărtări, că în locul acela iubirea de țară și de libertate a secerat multe vieți, dar a rămas biruitoare.

Învingerile dela Morgarten (1315), Sempach (1386), Näfels (1388), St. Jakob (1444), Murten (1476), Calven și Dornbach (1499) au făcut ca numele orașului elvețian să fie admirat de prieteni și temut de dușmani și i-a deschis intrarea în garda tuturor palatelor autocrate. Luptători și comandanti, ca regele Franței Ludovic XI și împăraul Maximilian, pe a căror frunte Victoria depusese mai multe coroane de lauri, vedeau cu ochii perirea cetelor lor. Mulți dintre ei au plătit cu viața încercarea de a-și lărgi hotarele în spre Alpi, cum i-s'a întâmplat principelui Leopold de Austria, regelui Carol Temerarul al Burgundiei, tot atât de îndrăzneț în planurile ca și în faptele sale. Cavalerii îmbrăcați în platoase strălucitoare și lăncierii apărați de scuturi grele cădeau pentru totdeauna loviți de săgețile unor arcași.

(Va urma.)

POSTA REDACȚIEI

Dnii *Tr. D. Salimu*. Nu mai păstrăm manuscrisul. Salutări.

Dnii *Dr. G. R.* Din lipsă de spațiu, am fost nevoiți să resuzăm.

POSTA ADMINISTRAȚIEI

Dimitrie Bobar. Decebania. Am primit 480 cor. abonament până la 1 Sept. a. e.

Iosif Trifu. T. Sagh. Am primit 2 cor. abonament până la finea anului 1912.

Iosif Dora. Padsaga. Am primit 4 cor. în abonament pe 1912.

Ioan Cienca. Igrış. Am primit 2 cor în abonament pe 1912.

Redactor responsabil: Constantin Sava.

Anuarul școlar

(Cronica școlară-Évkönyv)

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comodat și școalelor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: *ziuar de primărie, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebuințate, date statistice despre școlari, învățător și școală, se află spre vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor. Catalogul librăriei la cerere se trimite gratuit. (Lj 243—8)*

AVIZ!

În magazinul de lemne din comuna Maroseperjes (Chelmac com. Timiș) al domnului dr. Ștefan C. Pop se află de vânzare **bârne** (groși) de 2, 2½ și 3 metri lungime cu 75 fl. 90 fl. și 1.10 cor. — **Stâlpi** de 2, 2½ metri cu 1.60 cor. și 2 cor., pe ales cu 15% mai seump. Aceste produse sunt pregătite din cel mai puternic goron (gârniță). Comuna Maroseperjes (Chelmac) zace pe malul stâng al Murașului dela Lipova în depărtare de 15 klm. Informații se capătă la proprietar atât în comuna numită cât și în cancelaria advocațională din Arad. (Po 238)

Un tânăr

din familie bună, absolvent de 3 sau 4 clase gimn. sau reale află loc drept practicant la firma **Ioan Comșa și Fiu Săliște** (Szelistye). Co 251—3.

Dr. LŐCS REZSŐ

și-a deschis

cancelarie advocațională

în Arad, strada Salac nr. 1, etaj. I.

Se caută

un candidat de avocat

și un scriitor pentru cancelarie advocațională. Cei cu ceva praxă sunt preferiți. A se adresa la adm. ziarului „Românul”. (A 241—5)

Gustați

Berea **SLEPING-car** din fabrica „Bragadiru.”
Ba 116—280

Dacă îți asudă picioarele întrebuințează renumita (E 170—20)

„Gremă de piu a lui ERÉNYI”

1 borcan mare . . . 1 cor.
1 borcan mic . . . 60 fil.

Se poate cumpăra în toate drogheriile, prăvăliile de galduterii și ghetete și în toate bărbieriile, precum și dela preparatorul

TIVADAR ERÉNYI

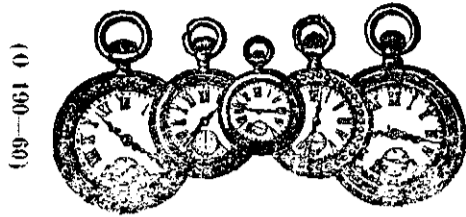
ARAD, Strada Aulich Lajos n-rul 20.

CAROL ORENDI junior,

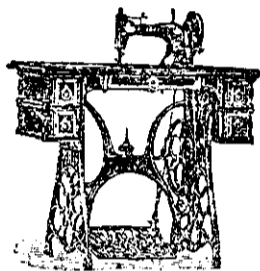
orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOGE ȘI BIJUTERII
NAGYVÁRAD, Rimanoczi (aldós) utca 4.

Reparaturi speciale de oroloage și bijuterii, pe lângă garanță. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate partile constitutive existente de oroloage. Asigurarea oroloagelor și a sticlelor dela oroloage contra spargerii. Reparaturi de oroloage de precizie. Prețuri ieftine. Lucrare escelentă.

Mașini de cusut SINGER

biciclete
gramofoane
plăci

mai ieftine se pot căpăta la

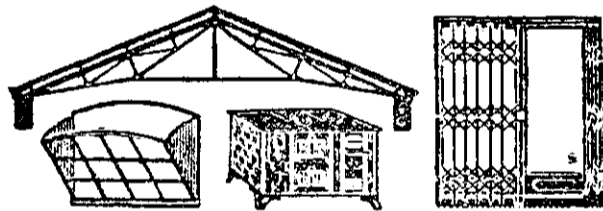
Habán József

műszerész (mechanic) (Ha 200—60)

Budapesta, VII. Almásy-tér 14

Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis. Corespondență în limba germană și maghiară.

Reparări execută ieftin.

ILIE BURĂ

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
BISERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

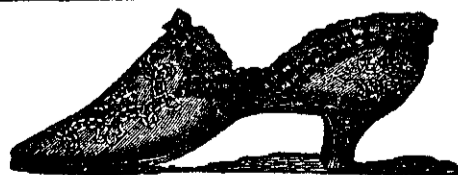
(Bu 110—60)

Primește ori-ce lucrări de bransa aceasta precum: stringerea cu fer a zidurilor, pregătirea de **porți și garduri de fier**, balcoane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine și cuptoare etc. executate artistic și prompt. Primește totodată spre efectuare totfelul de **reparaturi** atingătoare în bransa aceasta pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual.

Premlat la a. 1902 din partea expoziției industriale din Becicherecul-mare.

BERBERSZKI MIKLÓS

păpușar, (Be 30—70)
— Nagybecskerek. —

Liferează în țară și străinătate păpuși de piele, păsă, mătase și catifea, pentru bărbați, dame și copii cu prețurile cele mai ieftine. Serviciu prompt. — Catalog trimis gratuit. — Revizătorilor li-se dă rabat.

CIRCUL CHARLES!

Numai 5 zile!

Cel mai mare spectacol ambulant din lume.

Prima reprezentatie

va avea loc în Arad Joi în
8 August n. seara la orele
:: 8 în piața Béla. ::

Numai 5 zile!

Producțiile circului Charles satisfac orice pretenziuni. Programul lui e neîntrecut. Desfătând, învață și procură seri neuitate celui mai elegant public.

Numai 5 zile!

Cercul Charles este minunea tehnice!

peste 70 de vagoane servesc spre locuință, birou și expediare. 3 locomotive sistem Ganz. Fațadă splendidă. Ospătărie de primul rang. Pompieri și trupă de salvare proprie, 2 orchestre etc.

Numai 5 zile!

Cercul va sosi
în 8 August n. a. c. dimineața.

Prima reprezentatie va avea loc
în 8 August n. seara la orele 8.

Numai 5 zile!

Colecția de animale și probele se pot vedea zilnic dela orele 10 a. m. pe lângă un preț mic de intrare.

Cercul Charles.

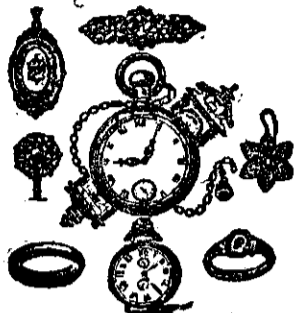
Gratis

ou, dar pentru prețuri foarte ieftine poți să cumperi cele mai bune oroloage, oroloage cu pendul, de părete și deșteptătoare, precum și bijuterii de aur și argint și articlii optici la

Szentgyörgyi Gy. Gyula

orologier

Sătmar — Szatmár,
str. Atilia nr. 1.

(Se 150—60)

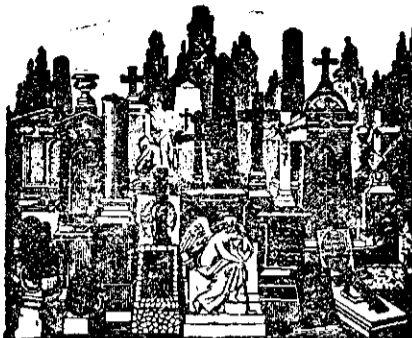
Pentru orice fel de reparări și cumpărări de oroloage ofer garanță.

ADOLF SCHNEIDER

Atelier de sculptură și tăietorie în piatră, industrie de articole de ciment și piatră artificială.

NAGYSZEBEN—SIBIU.

(Se 186—60)

Intreprindere de Monier, Rabitz, Beton și clădiri de beton. Articoli de ciment: socluri, parcaie, balustrade, ornamente, balcoane, etc. Podine de ciment și beton hătat pentru balcoane, reșize, curți, etc. Podine TERAZZO, trepte TERAZZO și îngrădiri de morminte, monumente la morminte, cripte și totfelul de granit artificial și imitații de marmură. Aquarii, fântâni, bazine de apă, colaci la fântâni, vălăie, etc. Granit artificial și pietri artificiali din nisip, imitații perfecte. Executări în toate lucrările de tăietorie de piatră, de sculptură în piatră, ciment și gips, precum și asbest, stacatură în gips și lucrări în marmură artificială. Vânzare de ciment și gips în saci.

Becker Károly

fabrică de cuptoare de olane.

D E V A.

(Be 133—30)

Oferă fabricații proprii de cuptoare de olane și vetre de fert.

Execută vane de porțelan, vane de scaldat și pavazarea odăilor de scaldă, repararea cuptoarelor vechi, precum și tot felul de lucrări în bransa aceasta, pe lângă garanță și cu prețuri ieftine.

Fabrica: piața Ötvös József.

Urmașul lui **GROSZ FRIGYES OLASZ ANDRÁS**

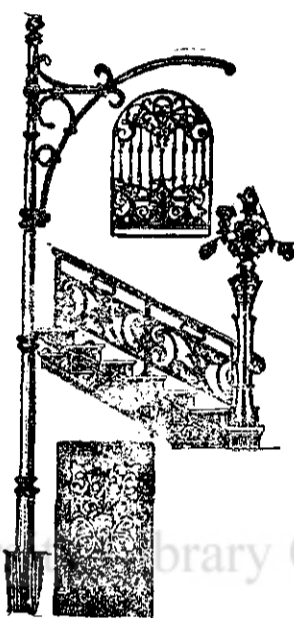
LĂCĂTUȘER PT. ZIDIRI ȘI PT. LUCRĂRI DE ARTĂ ALBA-JULIA (Gyulafehérvár) V, str. Széchenyi nr. 7.

Execut tot felul de lucrări în bransa mea, și anume: aranjamente pentru zidiri, porți de fier, gratii, grilajuri pentru morminte, lucrări de lăcătușerie, acoperișe de sticlă, reparări de mașini, zidiri pentru încălzit și cuptoare de fert, precum și reparări, obiecte de lux, etc. etc., cu prețurile cele mai convenabile și serviciu prompt.

Reg binevoitorul sprijin al on. public.

Cu st.mă: (O 183—30)

Olasz András

In atențiunea damelor!

Primul atelier de corsete vieneze

IOSEFINA BINDER
LUGOJ, str. Bonaz nr. 13.

Pregătește pe lângă garanță, după ultima modă corsete dinainte drepte, cari lasă liber stomacul, dar nu exerciază nici o apăsare asupra corpului, cu toate aceste apasă în jos abdomenul.

Mare magazin de corsete și legătoare pentru șolduri, legătoare pentru piept și legătoare pentru ținerea dreaptă a corpului.

atelier pentru pregătirea corsetelor!

Cel mai convenabil atelier din sudul Ungariei.

Să se grjească pentru adresa corectă!

(Ma 131—60)

Mandler János

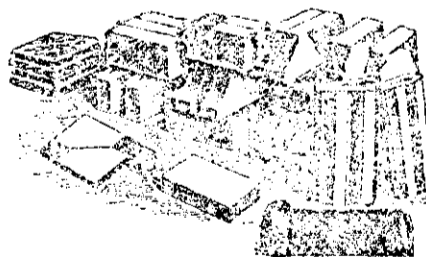
intreprindere de beton, piatră artificială și teracotă

SZEGED, strada Bihari nr. 1.

Primește spre executare totfelul de lucrări în bransa lui, și anume: teracotă, canalizare, betonare, conduct

de țevi de lut și ciment, uscarea pereților umezi, trepte (scări) de piatră artificială, pereți, conuri „Rabitz“, inele pentru fântâni, bazeuri, fântâni arteziene și vălăie executate neexceptionabil și cu prețurile cele mai moderate.

Cu prospecte servesc gratuit.

Magazin de trusouri pentru mirese.

Albituri

pentru fete și băieți în seminarii

conform regulamentului, execuție plăcută, cu prețurile cele mai ieftine.

Cu prospecte servesc cu plăcere.

Rosenblüh H. és Társa
magazin de modă Arad

Mare magazin de resturi de pânză moale pentru cămeși 1 m. 60—64 fl.
Pânză de ață groasă cor. . . 1.40
„ „ „ subțire „ . . 1.50
Lepedee durabile, fără cusătură, calitate bună 1 bucată coroane . 2.80

Joupon de mătase tafett

changaa acum . . . cor. 9.—
calitate mai grea . . . „ 11.—
moire în orice culoare . . . „ 8.—

Stoor de dantele aplic. 1 b. 6.20

Perdele grele, mare magazin de lepedee.

Corsete „Herveth“, calitate excelentă, 1 bucată . . cor. 7.—

Resturi de broderii elvețiene.

Giorapi împietiti în inchisoare.

Resturi de covoraș.

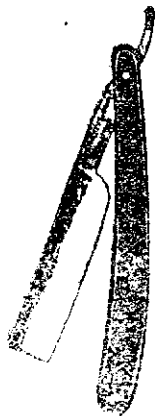
KUN ENDRE,

Atelier cu mașini electrice pentru
ascuțire artistică și homoru.

(Ri 30-60) **SZATMÁR,**
casa I. évay, vis-à-vis
de Tribunal.

Se recoman. pentru pre-
gătirea și ascuțirea oricărui
soi de cuțite, ca cuțite pen-
tru căsăpie și bucătărie, pen-
tru masă și bricege, unelte
pentru ciobotari și cojocari
precum și ascuțirea bricelor
pe lângă prețuri convena-
bile și execuție ireproșabilă.

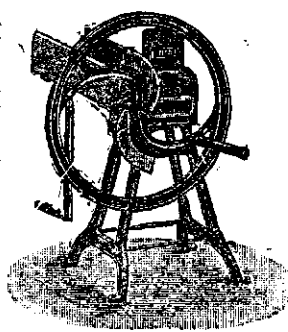
La trimiterea a 6 brice barbierilor
se cotăsc taxa numai pentru 5.

Hegyi János,

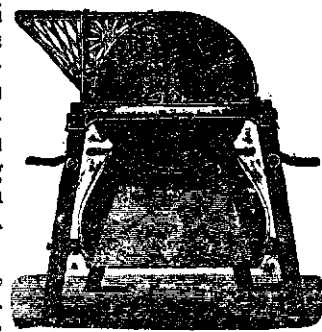
măestru lăcătuș de lucruri pentru zidiri și de artă.

Atelier de mașini și depozit de mașini agricole.

(Casa proprie) **Aiud — Nagyenyed, Strada Tövisi-ut.**

Primește ori-ce lucrare de lăcătușerie artistică
și pentru zidiri, precum și lucrarea și repararea
be mașini agricole și industriale. La acele ma-
șini cari nu se pot executa în atelierul meu, am
luat reprezentanța și depozitul, mai multor fa-
drici, despre a căror fabricații m'am convins în
decursul anilor, că sunt neexceptionabile. Rog
să se adreseze în ori-ce afacere referitoare la bransa
aceasta, — la mine, servind ori și cui cu lămuriri.
Țin în depozit și mașini de cusut, cele mai
bune fabricații, precum și cumpene, cântare,
decimale. — Prețuri ieftine. — Catalog gratuit.
Se dau cu garanție și condițiuni de platire și în rate.

Primul și cel mai mare depozit de piane

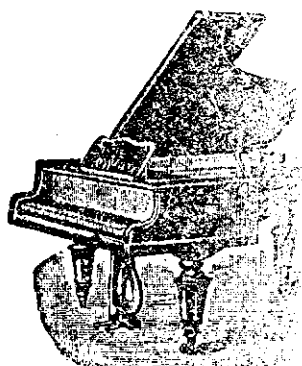
W. P. Richter,

Brașov — Brassó, Fekete-utca 29.

Liferează: piane, harmonici
și pianine, fabricație Bössen-
dorf, Schreighoffer și Förster.

Imprumută piane în
condiții favorabile

(Ri 29-30)

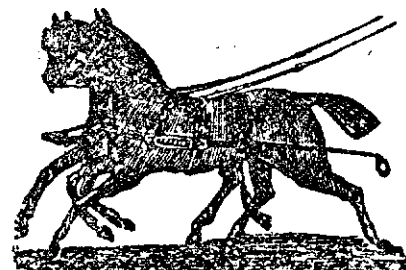

Atelier de curelărie,
șelărie și coferărie:

(Ri 9-60) **Orendt G. & Feiri W.**

(odinoară Societatea curelarilor)

Sibiu — Nagyszeben,
Heltauerg Str. Ciszădiei 45.

Magazin bogat în articole pentru căroțat, călărit, vânat,
sport și volaj, poclăzi și procovături, portmonee și bretele
solide și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate.
Depozit permanent în curele de mașini, curele de cusut
și legat, Sky (vârzobi). — Recomandă pe urmă cei mai buni
jamperi de piele fabricație proprie, pentru civili și militari,
cari stau strins lipite pe picior. — Reparările se execută prompt.
Mare depozit de hamuri pentru cai dela soierile cele mai
ieftine până la cele mai fine, coperitoare (țoluri) de cai și
coferărie de călătorie. — Comandele se cîteptuiesc conștiințios.

H. Miklós J.

(Ri 12-60)

ciasornicar,

Sibiu — Nagyszeben, Reisergasse 11

Cea mai ieftină sursă de cumpărat a toffelul de

CIASORNICE

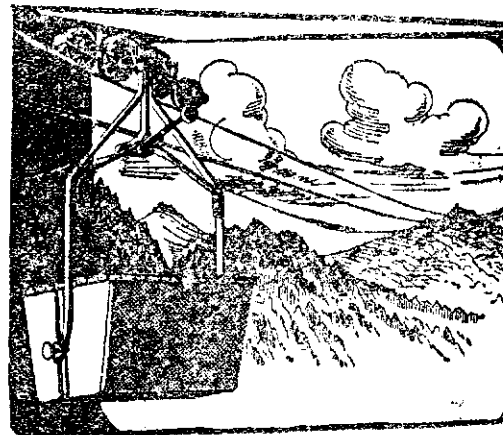
de buzunar și de părete și
ciasornice deșteptătoare,
precum și articli optici.
Prăvălie de obiecte de
aur și argint signate
oficios.

Toate reparaturile se ex-
cută prompt și cu garanție.

Fabrica de mașini LAUFER JÓZSEF,

BUDAPEST,

VI., PALOTAI-UT 15-11.

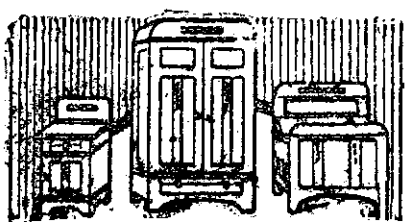
Linii funiculare, șghia-
buri de precipitat va-
goanele pentru mine,
osii de transmisii bre-
vetate »Balon«, cangi
automate de descărcat,
macazuri, mașini de re-
morsaj cu lanțuri sau
frângii. Aranjamente
Skips și de încărcat,
elevatoare și transpor-
teure, etc.

(La 40-30)

FABRICA DE MOBILE

care formează proprietatea
mea în tennița din Aiud, fa-
brica de mobile nou aranjată
și magazin, precum și între-
prindere de pompe funebre

Urmașul lui Baumann Arnold

LAHNI KÁROLY, Alba-Iulia

(Gyulafehérvár) vis-à-vis de Tribunal.

Magazin de aranjamente, dela cele mai simple până la cele
mai frumoase, pentru prânzitoare, dormitoare saloane și ca-
mere, covoare, perdele și invălitore de masă, matrațe de
fol cu cadru de lemn și fier. — Serviciu prompt și con-
științios cu prețurile cele mai convenabile. Pentru durabili-
tatea mobilelor executate în fabrica mea ofer garanție.

La 118 30

Ce voiești

dela mine?

Pentru ce

mă prinzi de braț?

Vă rog să nu vă spăriați, deoarece volesc numai să vă atrag
atențiunea asupra inseratelor publicate în numărul de azi al
acestui ziar, rugându-vă să ceteți aceste inserate ale renumi-
telor firme, dacă voiți să cumpărați ieftin și bun.

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

CENTRALA: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).

FILIALELE: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Delta, — Vinga.

Capital propriu 2,600.000 K Depuneri 5,500,000 K

TELEFON: Centrala, Direcțiunea nr. 510. — Contabilitatea nr. 1149. — Filiala Buziaș nr. 10.,
Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Delta nr. 26, Filiala Vinga nr. 16.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 coroane, după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ. —

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Făbián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

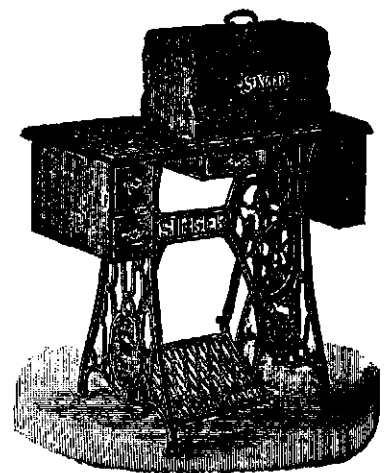
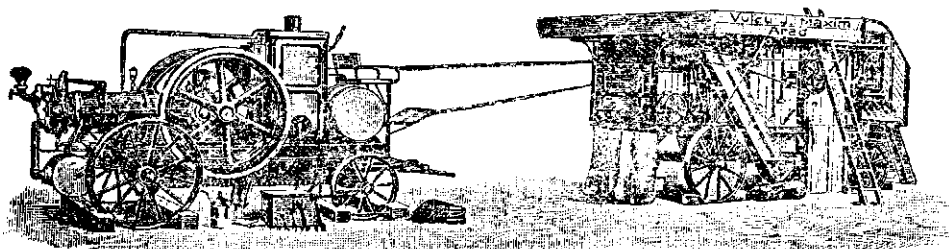
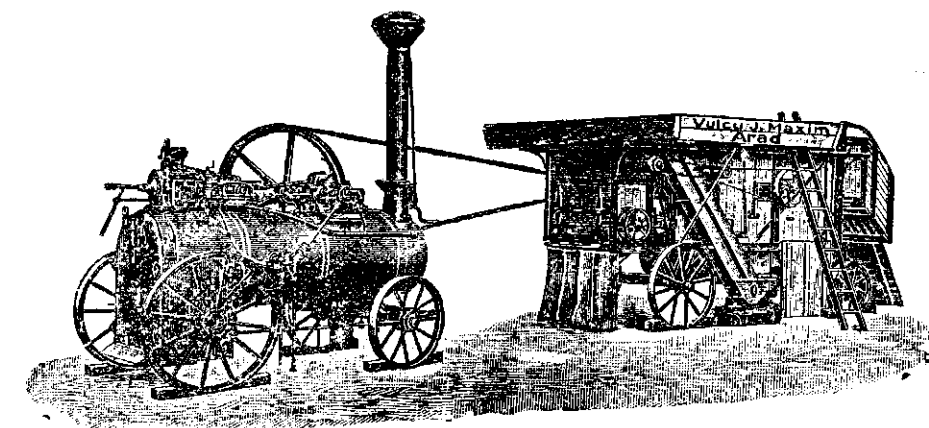
Atrag atențiunea Onor. public asupra marelui meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de săcerat și legat snopi Plano, fabricatul cel mai bun al lui Cermie din America, mașini de cosit nutreț și Garnituri compl. de treerat cu aburi sau motor. Uleiuri de mașină și motoară,

curele, unsoare de mașină, saci, ponieve, măji, și toate trebuincioasele mașinelor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămănat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

(Va 221—280)

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cai spre cumpărare.

Câțiva învățăcei din casă bună cu 2—3 clase gimnaziale angajez.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în servițiul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
fi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Telefon pentru oraș și interurban Nr. 750.

MICA PUBLICITATE

Se plătește de cuvânt 5 (cinci) fileri. Titlari sau cuvinte mai groase 6 fil.

In căsătorie

caut o fată inteligentă, bine crescută, poate fi și fără zestre, afară de limba română să poasă cel puțin încă una străină din patrie. Ea de 2 ani am o prăvălie de modă pentru domni și dame cu un capital propriu de cor. 40.000 și sunt în vârstă de 30 de ani.

Reflectantelo să se adreseze direct mie. La caz scrisorile se înapoiază sub cea mai mare discreție. *Sima Micsa* comerciant, Titel. (M 198—6)

Un tinăr comerciant

român în etate de 27 ani dorește a se căsători cu o d-șoară în etate de 16—18 ani, care să dispună de o zestre de 8—10 mi coroane.

Reflectantelo sunt rugate ca să-și scrie numele adevărat la „Românul” sub deviza Tânărul Comerciant.

Ro 245—1

Agronom

cu calificatie superioară, necăsătorit, se caută pentru administrarea unei moșii de întindere mai mare. Ofertele să se adreseze:

„Biroul agricol”, Szászcses.

CREMĂ PENTRU FAȚĂ

puđre, parfumuri, apă de Colonia, perli pentru dinți, păr și haine, pieptene, ace pentru păr etc., de calitate cea mai bună, — mare asortiment, — se pot căpăta în drogheria

(T 204—10)

Török Andor és Társa

Arad, Andrassy-tér 20. Telefon 900.

O bacfișă

dorește să corespundeză din distracție cu un tânăr inteligent. Adresa: „Doina” post-restante, Matosvárhely.

Caut o violină bună, întreagă. Oferte către Tiberiu Vuia, gimnazist Ága, (Temes megye)

Mașinist

Caut post de meșnic la o moară cu aburi. Am cele mai bune atestate în această branșă și ca lăcătar de armatură și electricitate. Adresa: *Mihai Mihailov* în Révaujfal (Torontal m.)

Elev farmacist

inteligent, harnic și cinstit găsește loc în condițiuni avantajoase la „Farmacia Romană”, *Constantin Dumitriu* în Roman (Moldova).

Primește un învățacel

în prăvălia mea mixtă. Reflectanții să se adreseze subscrisului *Vasilie Ciorogariu* R. Pécska (com. Arad). (C 228—3)

Se vinde o crăsmă

în Fönlak. Doritorii de a o cumpăra să se adreseze lui *Lazar Martin* crăsmar, Fönlak (Ma 194—2)

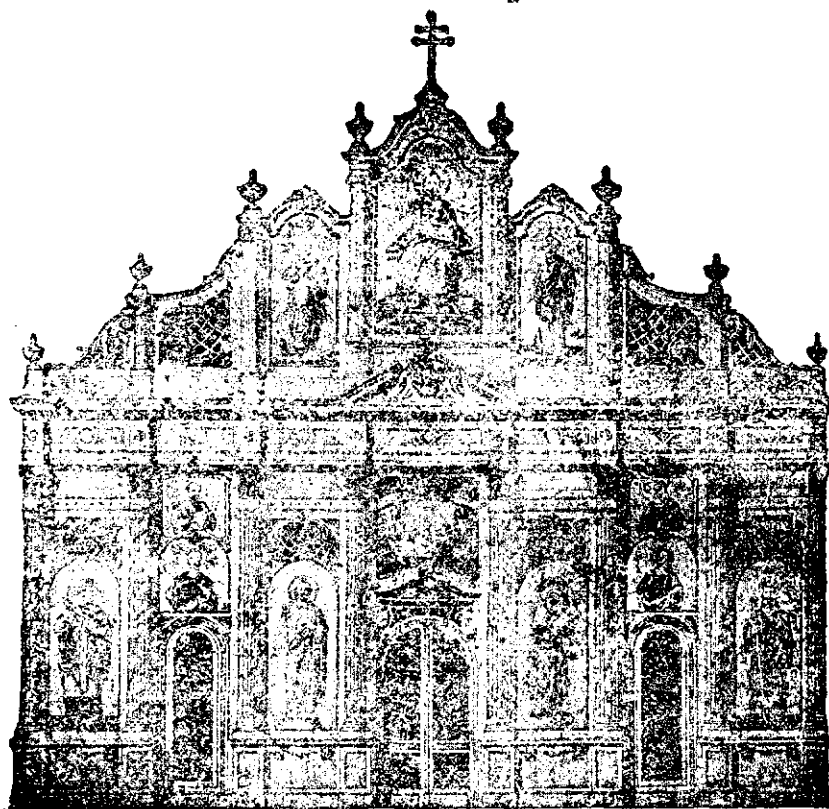
Învățacel

afă aplicare în legătoria de cărți: *Iustin Ardelean*. Arad str. Weitzer nr. 13. (A 148—25)

Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

instituit pentru ridicarea altarelor în

Budapesta, Köbányai-ut 53.

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile.

Se recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate. Condiții favorabile de plată.

(Si 164—60)

PORTLANIT

veritabile de Zimony **ardesie de asbest** cel mai bun material al timpului de față pentru acoperirea caselor. Pentru durabilitate garanță de 50 ani. Unicul loc de vîndere

la fabrica de mobile de lemn alui

Ludovic Fülöp,

(Pa 191—15) **ARAD, Hajó utca 1.**

Telefon 75.

(Fu 191—15)

Prospecte gratuit.

Schwalb Adolf fia Vilmos

tinichigiu și mier.

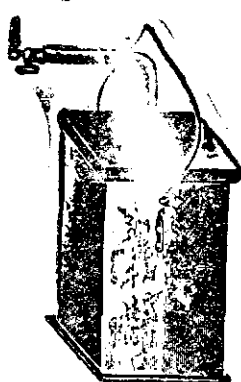
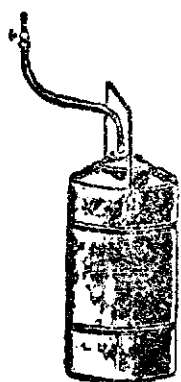
(Sa 11—30)

Budapest, VII. Verseny-u. 8.

(Colțul străzii Murányi)

Pregătește toffelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsurii de litru din tinichea albă ori nickel, care pentru olei, lack ori petrolu, facle, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani. Catalog trimite gratuit și franc.

Onorate Domnule!

Canosecând muclele lipsuri ale publicului românesc din provincie, deja din anul 1912 începând am deschis în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Dau informații relativ la petițiile înaintate la diferitele ministere și la alte ofice publice. Dau informații în chestii de licențe. Urgentez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referențul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Cu drag îi conduc prin Budapesta pe aceia, cari vin să vază frumsețele orașului, ori cu afaceri prin capitală.

Cumpăr pe bani gata

toffelul de galițe, ouă, miei, porci, oi, vite mari, porci, lână, piei, iepuri, — mai departe mere pere, nuci, prune, miere de stup, ceară, fasole, cartofi, ciuperci, varză, vin, rachiu, fân, mohor, lemne, păduri, moșii.

Dacă îmi trimiteți adresa

bucuros vă trimit în fiecare săptămână un „Aviz” săptămânal despre prețurile diferitelor mărfuri din Budapesta.

Esoperez

dela băncile cele mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare cu procente mici.

Vă fac atent

că în interesul Dv. este, dacă în orice cauză Vă adresați mie. Dacă veniți la Budapesta, să veniți la mine, căci eu vă recomand advocați buni, medici vestiți, vă conduc pe la fabrici să vă alegeți mașine, motoare, mori ferestre, pompe, automobile etc. Grijese ca să nu fiți înșelați. Pînd de față la facerea contractului, nu las ca contractul să conțină altceva, decât aceea, ce am hotărît și cum am toemit.

Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini prin agenți străini, au fost înșelați iscăbind contracte a căror conținut nu au cunoscut neștiind țărani români ungurește.

Planul meu este ca, conducând pe românul nostru la fabrici și nu la agenturi de mașine, drept din mîna primă să-și cumpere cele trebuincioase, și să-l scutesc de șarlataniile agenților și să-l scap de procese. — Vă ofer serviciul meu cinstit și românesc pentru o taxă mică. Pentru răspuns să-mi alăturați o marcă poștală.

Cu stimă:

L. OLARIU, Budapesta, II., Tölgyfa-u. 16. II. 8,
în Buda, lângă podul „Margithid”. (O 244—2)